

УНІВЕРСИТЕТ «КРОК»
Навчально-науковий інститут медицини
Кафедра прикладної медицини

Радченко Тетяна Григорівна

УДК 614.7:65.011.56

Дипломна робота

На тему: «Інформаційно-аналітична діяльність установ громадського
здоров'я»

Спеціальність 229 Громадське здоров'я

Освітня програма: Громадське здоров'я

Подається на здобуття освітнього ступеня «магістр»

Дипломна магістерська робота містить результати власних доробок.
Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на
відповідне джерело.

_____ Т.Г. Радченко

(підпис, ініціали та прізвище здобувача)

Науковий керівник Алькама Віктор Григорович,
Доктор економічних наук, професор
(прізвище, ім'я, по батькові,
науковий ступінь, вчене звання)

Київ – 2024

ЗМІСТ

ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УСТАНОВ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я.....	9
1.1. Роль і значення інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я для суспільства.....	9
1.2. Аналіз підходів до здійснення інформаційно-аналітичної діяльності установами громадського здоров'я.....	16
1.3. Сучасні тенденції розвитку інформаційно-аналітичної діяльності установ громадського здоров'я.....	26
Висновки до розділу.....	35
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР МЕДИЧНОЇ СТАТИСТИКИ» ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ.....	38
2.1. Історія виникнення та загальна інформація про функціонування комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради.....	38
2.2. Характеристика видів і програм діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради.....	45

2.3. Аналіз показників громадського здоров'я у Дніпропетровській області та інформованості населення щодо ведення здорового способу життя.....	52
Висновки до розділу.....	60
РОЗДІЛ 3. РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ З РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УСТАНОВ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я.....	64
3.1. Формування структури системи інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я	64
3.2. Заходи з розвитку інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я.....	72
Висновки до розділу.....	76
ВИСНОВКИ.....	79
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	83
ДОДАТКИ.....	89

АНОТАЦІЯ

Дипломна магістерська робота вищої освіти ступеня «магістр» спеціальності 229 Громадське здоров'я освітньої програми «Громадське здоров'я» на тему «Інформаційно-аналітична діяльність установ громадського здоров'я» містить 90 сторінок, 1 таблицю, 13 рисунків, список літератури з 45 найменувань, 1 додаток.

КЛЮЧОВІ СЛОВА. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ, ГРОМАДСЬКЕ ЗДОРОВ'Я, МЕДИЧНА СТАТИСТИКА.

Мета роботи – є на основі дослідження сучасних міжнародних та вітчизняних досягнень у питаннях інформатизації сфери громадського здоров'я, а також аналізу особливостей діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради розробити рекомендації з розвитку інформаційно-аналітичної діяльності закладами громадського здоров'я для покращення здоров'я населення.

Для досягнення зазначеної мети було поставлено і вирішено такі задачі: визначено роль і значення інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я для суспільства; проведено аналіз підходів до здійснення інформаційно-аналітичної діяльності установами громадського здоров'я; представлено сучасні тенденції розвитку інформаційно-аналітичної діяльності установ громадського здоров'я; досліджено історію виникнення та загальну інформацію про функціонування комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради; наведено характеристику видів і програм діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради; здійснено аналіз показників громадського здоров'я у Дніпропетровській області та інформованості населення щодо ведення здорового способу життя; сформовано структуру системи інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я; запропоновано заходи з розвитку інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я.

Об'єкт дослідження – процес розвитку інформаційно-аналітичної діяльності для покращення здоров'я населення у системі громадського здоров'я на прикладі діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради. Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні положення зі здійснення інформаційно-аналітичної діяльності установами сфери громадського здоров'я для покращення здоров'я населення. При вирішенні визначених у дипломній роботі завдань використано такі методи детального вивчення об'єкта дослідження абстрактно-логічний; функціональний і порівняльний аналіз; системний підхід. Впровадження інформаційно-аналітичної діяльності у всій системі охорони здоров'я та мережі громадського здоров'я дозволить створити високоавтоматизоване інформаційне середовище, яке стане не тільки початком перетворення системи громадського здоров'я, а й суттєвим кроком до формування інформаційного суспільства, зацікавленого і обізнаного у питаннях збереження власного здоров'я.

ABSTRACT

Degree work of the applicant of higher education degree "Master" specialty 229 "Public health" specialization "Public health" on the topic " Information and analytical activity of public health institutions " contains 90 pages, 1 table, 13 figures, a list of references from 45 titles, 1 applications.

KEYWORDS. INFORMATION AND ANALYTICAL ACTIVITIES, PUBLIC HEALTH, MEDICAL STATISTICS.

The purpose of the work is to develop recommendations for the development of information and analytical activities of institutions based on the study of modern international and domestic achievements in the field of informatization of public health, as well as the analysis of the specifics of the activity of the communal enterprise "Dnipropetrovsk Regional Information and Analytical Center of Medical Statistics" of the Dnipropetrovsk Regional Council of public health to improve the health of the population.

In order to achieve the specified goal, the following tasks were set and solved: the role and significance of the information and analytical activity of institutions in the field of public health for society was defined; an analysis of approaches to the implementation of information and analytical activities by public health institutions was carried out; modern trends in the development of information and analytical activities of public health institutions are presented; the history of the emergence and general information about the functioning of the communal enterprise "Dnipropetrovsk Regional Information and Analytical Center of Medical Statistics" of the Dnipropetrovsk Regional Council were investigated; a description of the types and programs of the utility enterprise "Dnipropetrovsk Regional Information and Analytical Center of Medical Statistics" of the Dnipropetrovsk Regional Council is given; an analysis of public health indicators in the Dnipropetrovsk region and awareness of the population regarding leading a healthy lifestyle was carried out; the structure of the system of information and analytical activity of institutions in the field of public health was formed; measures for the development of information and analytical activities of institutions in the field of public health are proposed.

The object of the research is the process of development of information and analytical activities to improve the health of the population in the public health system based on the example of the activity of the utility enterprise "Dnipropetrovsk Regional Information and Analytical Center of Medical Statistics" of the Dnipropetrovsk Regional Council. The subject of the study is the theoretical, methodological and practical provisions for the implementation of information and analytical activities by institutions in the field of public health to improve the health of the population. When solving the tasks defined in the thesis, the following methods of detailed study of the research object were used: abstract-logical; functional and comparative analysis; systematic approach. The implementation of information and analytical activities in the entire health care system and public health network will allow to create a highly automated information environment, which will be not only the beginning of the transformation of the public health system, but also a significant step towards the formation of an information society, interested and knowledgeable in the issues preservation of one's own health.

ВСТУП

Актуальність теми дослідження.

У сучасних умовах життєдіяльності у будь-яких сферах, особливо у сфері громадського здоров'я роль інформаційно-аналітичної діяльності постійно зростає. Інформаційно-аналітичні матеріали та самі спеціалісти-аналітики все більш значним чином впливають на розвиток людства, всі галузі суспільного життя. У багатьох зарубіжних країнах, особливо з високим рівнем економічного розвитку, досить активно та у великій кількості формуються інформаційно-аналітичні підрозділи. Це відбувається і в різноманітних структурах, від органів державного управління, до приватних компаній, організацій. Окремо варто відзначити формування інформаційно-аналітичних служб у представників системи охорони здоров'я – закладах громадського здоров'я, які суттєву кількість часу витрачають на моніторинг, збір, оцінку інформації про стан здоров'я населення та довкілля і представлення її у зручному для споживачів вигляді. Тож актуальності набувають питання розвитку інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я.

Теоретичне і практичне значення роботи полягає в узагальненні теоретичних, методичних і практичних напрацювань зі здійснення інформаційно-аналітичної діяльності закладами громадського здоров'я для покращення здоров'я населення.

Об'єктом дослідження є процес розвитку інформаційно-аналітичної діяльності для покращення здоров'я населення у системі громадського здоров'я на прикладі діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради.

Предметом дослідження є теоретико-методичні та практичні положення зі здійснення інформаційно-аналітичної діяльності установами сфери громадського здоров'я для покращення здоров'я населення.

Метою роботи є на основі дослідження сучасних міжнародних та вітчизняних досягнень у питаннях інформатизації сфери громадського здоров'я, а також аналізу особливостей діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради розробити рекомендації з розвитку інформаційно-аналітичної діяльності закладами громадського здоров'я для покращення здоров'я населення.

Відповідно до мети було поставлено та виконано такі **завдання роботи**:

- 1) визначено роль і значення інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я для суспільства;
- 2) проведено аналіз підходів до здійснення інформаційно-аналітичної діяльності установами громадського здоров'я;
- 3) представлено сучасні тенденції розвитку інформаційно-аналітичної діяльності установ громадського здоров'я;
- 4) досліджено історію виникнення та загальну інформацію про функціонування комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради;
- 5) наведено характеристику видів і програм діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради;
- 6) здійснено аналіз показників громадського здоров'я у Дніпропетровській області та інформованості населення щодо ведення здорового способу життя;
- 7) сформовано структуру системи інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я;
- 8) запропоновано заходи з розвитку інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я.

Джерела інформації. При написанні дипломної роботи були використані літературні джерела, в яких висвітлено науково-методичні та

практичні підходи і положення щодо здійснення інформаційно-аналітичної діяльності закладами громадського здоров'я для покращення здоров'я населення. Значна увага під час підготовки роботи приділялась дослідженню положень функціонування сфери охорони здоров'я та питання профілактики хвороб і покращення здоров'я населення. Активно використовувалися інтернет-джерела, інформація з сайтів Міністерства охорони здоров'я, Центру громадського здоров'я, комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради.

Методи дослідження. Завдання, які було поставлено в дипломній роботі, виконувались за допомогою використання таких методів: **абстрактно-логічний** – для дослідження теоретико-методичних аспектів інформаційно-аналітичної діяльності установ громадського здоров'я; **функціональний і порівняльний аналіз** – для проведення аналізу діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради; **системний підхід** – для розробки рекомендацій з розвитку інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я для покращення здоров'я населення.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що запропоновані рекомендації з розвитку інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я відкривають можливості впровадження абсолютно нових методів моніторингу й аналізу стану навколишнього середовища та стану здоров'я населення. Впровадження інформаційно-аналітичної діяльності та інформаційно-комунікаційних технологій у всій системі охорони здоров'я та безпосередньо мережі громадського здоров'я дозволить створити нові комунікації та високоавтоматизоване інформаційне середовище, яке стане не тільки початком перетворення традиційної системи громадського здоров'я, а й суттєвим кроком до формування інформаційного суспільства, зацікавленого і обізнаного у питаннях збереження та покращення власного здоров'я.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УСТАНОВ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

1.1. Роль і значення інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я для суспільства

Сучасний стан розвитку світового суспільства характеризується як постіндустріальний або інформаційний, в якому відбувається інформатизація практично всіх галузей і сфер діяльності, у тому числі сфери охорони громадського здоров'я.

Інформатизація суспільства являє собою значний соціальний процес, специфіка якого полягає в тому, що ключовим видом діяльності в сфері суспільного виробництва є збирання, накопичення, обробка, аналіз, продукування, зберігання, передача та використання інформації, тобто здійснення *інформаційно-аналітичної діяльності*. Такі процеси можуть виробляються на основі сучасних засобів обчислювальної техніки, інформаційно-комунікаційних технологій, а також за рахунок різноманітних засобів інформаційного обміну. Отже інформаційно-аналітична діяльність підприємств і фізичних осіб є *ключовим аспектом* інформатизації суспільства загалом.

Як наголошується в сучасній літературі, інформатизація суспільства, а з нею й інформаційно-аналітична діяльність забезпечують реалізацію таких процесів [43]:

- активізація використання інтелектуального потенціалу, який постійно розширюється, що сконцентрований в друкованому фонді, науковому, виробничому та інших видах діяльності;

- здійснення інтеграції інформаційних технологій з науковою і виробничою діяльністю, результатом чого явився розвиток усіх сфер суспільного виробництва та інтелектуалізація трудової діяльності;
- реалізація високорівневого інформаційного обслуговування, доступність та оперативність використання різноманітних джерел інформації, візуалізація представленої інформації, забезпечення якості та достовірності використаних даних;
- можливість здійснення аналітичної обробки даних та отримання інформації у різноманітному зручному і наглядному звітному вигляді, придатному для швидкого та результативного прийняття рішень.

Насамперед сучасна інформаційно-аналітична діяльність суспільства (моніторинг, збір, обробка, надання даних) пов'язана з розвитком комп'ютерної техніки, різноманітного програмного забезпечення, глобальних мереж (Інтернет), мультимедійних технологій. Формування та розвиток інформаційного суспільства передбачає широке використання інформаційно-комунікаційних технологій у різноманітних сферах діяльності, у тому числі в інформаційно-аналітичній діяльності, науці, освіті, у сфері охорони здоров'я, у тому числі в системі громадського здоров'я і безумовно в питаннях покращення здоров'я населення, які є актуальними та такими, що потребують термінового вирішення.

Інформаційно-аналітична діяльність відноситься до багатогранної та широко направленої сфери діяльності. Вона включає у свою структуру такі ключові етапи як збір, упорядкування і систематизація даних і фактів щодо відповідного питання чи процесу, їх оцінка, аналіз, відбір, тлумачення, чітко й продумане викладення в будь-якій (завчасно затвердженій) звітній формі.

Головною метою інформаційно-аналітичної діяльності є отримання найбільшої користі від наявних інформаційних ресурсів і даних, які є у наявності та доступі, для того щоб вірно зрозуміти і оцінити обставини, передбачати перспективи подальших рішень та успішно діяти в кінцевому підсумку.

Інформаційно-аналітичну роботу можна уявити як процес, результатом якого є перетворення первинної інформації (сирих, інколи не пов'язаних між собою даних) у вторинну, оброблену, аналітичну інформацію, удосконалені і представлені у зручному вигляді дані, які призначені для передачі замовнику.

У зв'язку з цим можна сформулювати головне правило інформаційно-аналітичної діяльності – інформаційно-аналітичний продукт (звіт, довідка, прогноз тощо), який було сформовано за результатами інформаційно-аналітичної роботи, має бути придатним і корисним для використання уже у процесі його створення.

Основними принципами здійснення інформаційно-аналітичної діяльності є такі: достовірність інформації, своєчасність її надання та ясність. Більш детально характеристику принципів інформаційно-аналітичної діяльності наведено на рис. 1.1.

Варто відмітити, що в сучасних умовах життєдіяльності у будь-яких сферах, особливо у сфері громадського здоров'я роль інформаційно-аналітичної діяльності постійно зростає. Інформаційно-аналітичні матеріали та самі спеціалісти-аналітики все більш значним чином впливають на розвиток людства, всі галузі суспільного життя. У багатьох зарубіжних країнах, особливо з високим рівнем економічного розвитку, досить активно та у великій кількості формуються інформаційно-аналітичні підрозділи. Це відбувається і в різноманітних структурах, від органів державного управління, до приватних компаній, організацій. Окремо варто відзначити формування інформаційно-аналітичних служб у представників системи охорони здоров'я – закладах громадського здоров'я, які суттєву кількість часу витрачають на моніторинг, збір, оцінку інформації про стан здоров'я населення та довкілля і представлення її у зручному для споживачів вигляді. Причини вищевказаного активного розвитку інформаційно-аналітичної діяльності наведено на рис. 1.2.

Характеристика принципів інформаційно-аналітичної діяльності

Достовірність повідомлення є ключовою ознакою при оцінці будь-якого інформаційного документа, створеного в результаті аналітичної діяльності. Вона забезпечується завдяки правильному поєднанню ряду моментів, що визначають результативність роботи аналітика. Головними серед них є: глибоке розуміння дійсності тим, хто аналізує повідомлення; правильний відбір фактів, які стосуються об'єкта аналізу; виділення на підставі аналізу фактів, основних моментів явищ і процесів, причинно-наслідкових зв'язків.

Другим основним принципом організації інформаційно-аналітичного процесу є своєчасна підготовка документів. Своєчасність отримання інформації багато в чому визначає її цінність для користувача. Значення своєчасного подання інформації особам, які приймають рішення, може бути настільки великим, що заради нього варто навіть дещо поступитися достовірністю повідомлень. Звичайно, йдеться не про суттєву зміну змісту повідомлення, а лише про певне зниження ступеня його точності.

Третім основним принципом організації інформаційно-аналітичного процесу є ясність викладення матеріалу. Суть реалізації цього принципу полягає в тому, щоб зробити доступними для інших результати роботи аналітика. Адже саме коректне сприйняття інформації робить її переконливою для споживача, а отже, забезпечує успіх справи.

Рис. 1.1. Характеристика принципів інформаційно-аналітичної діяльності

Джерело: складено автором при використанні [6]

Як видно, сучасні умови господарювання підняли інформаційно-аналітичну діяльність до рівня необхідної потреби суспільства, зробили її одним із основних і найбільш впливовим фактором підвищення стабільності та забезпечення життєдіяльності громадян будь-якої країни.

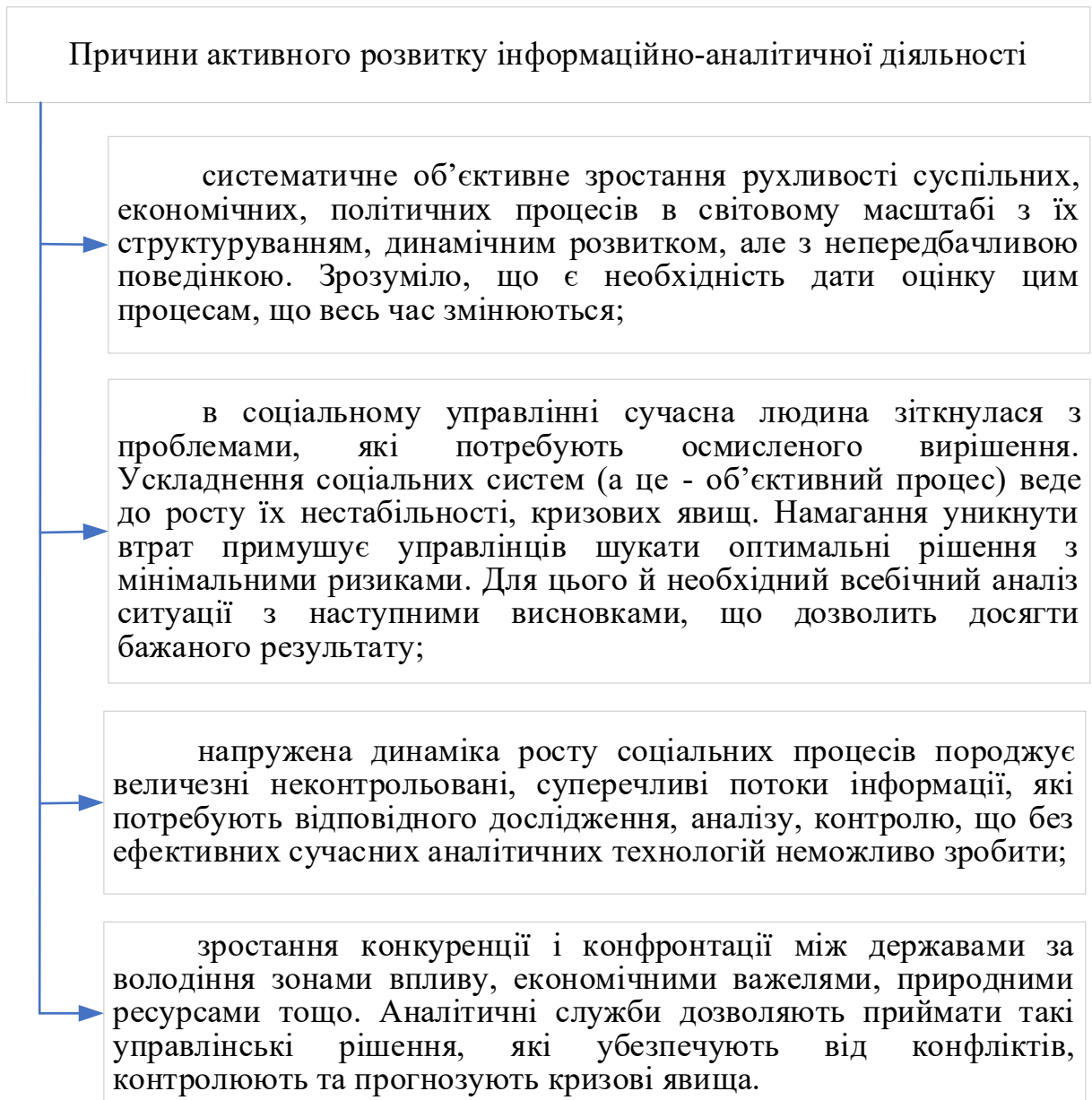

Рис. 1.2. Причини активного розвитку інформаційно-аналітичної діяльності у різних сферах функціонування

Джерело: складено автором при використанні [6]

Тож можна виокремити важливі функції, які виконує в сучасному державному управлінні у будь-якій сфері інформаційно-аналітична діяльність:

1. Діагностична функція є направленою на отримання об'єктивної інформації про ситуацію, яка склалася, на здійснення її діагностики.
2. Управлінська функція проводить забезпечення необхідною, достатньою і ненадлишковою інформацією всіх учасників та всі процеси

діяльності установ, підприємств, закладів, а саме: забезпечує процес підготовки, прийняття рішень, а також здійснює контроль і нагляд за їх виконанням.

3. Попереджаюча функція, яка висвітлює можливі та реальні ризики, загрози, небезпеки, проблеми, конфлікти та вказує на напрями їх уникнення.

4. Пізнавально-ментальна функція, що дозволяє змінити розуміння сутності явищ і процесів, які відбуваються у процесі діяльності, може впливати на зміну ментальності керівників, спеціалістів, користувачів інформацією.

Щодо сучасного стану розвитку інформаційно-аналітичної діяльності в Україні варто відмітити, що на сьогодні інформатизація (разом з аналітикою та інформаційно-комунікаційними технологіями) увійшли у всі сфери діяльності людей, в тому числі управлінську, економічну, медичну, освітню, громадського здоров'я. Трансформації, зміни за участю інформаційно-аналітичної діяльності стали чинником сучасного етапу розвитку світових суспільно-політичних і соціально-економічних процесів, що актуалізувало дослідження інформаційно-аналітичної діяльності у сфері громадського здоров'я в Україні.

Тож варто визначити декілька *ключових аспектів* щодо ролі і значення інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я для суспільства:

1. Впровадження інформаційно-аналітичної діяльності у сферу громадського здоров'я суттєво прискорить отримання нових знань і накопиченого професійного та соціального досвіду у цій сфері не тільки в межах певної установи, регіональної мережі охорони здоров'я та громадського здоров'я, а також у міжобласному сполученні цих закладів та на рівні держави і її вітчизняних та зарубіжних партнерів, у тому числі інших видів економічної діяльності (заклади освіти, наукові установи, місцеві органи влади, комунальні підприємства, екологічні служби, митниця тощо).

2. Сучасні інструменти інформаційно-аналітичної діяльності, підвищуючи можливість і якість надання інформації щодо стану довкілля та громадського здоров'я в країні загалом і на певних її територіях, дають змогу людям успішніше й швидше адаптуватися до умов навколишнього середовища, до соціальних та екологічних змін.

3. Активне й ефективне впровадження інформаційно-аналітичної діяльності у сферу громадського здоров'я є важливим чинником створення єдиної автоматизованої інформаційно-аналітичної системи громадського здоров'я країни, яка відповідатиме міжнародним вимогам і стандартам щодо якості та функціональності у використанні.

Загалом важливість і необхідність здійснення інформаційно-аналітичної діяльності у всіх сферах функціонування суспільства обґрунтовується як вітчизняними, так і зарубіжними експертами і вченими. Інформаційно-аналітична діяльність буде мати найбільш сильний позитивний вплив у сфері громадського здоров'я як для профільних установ, так і для населення, оскільки відкриває можливості впровадження абсолютно нових методів моніторингу й аналізу стану навколишнього середовища та захворюваності людей. Глобальне впровадження інформаційно-аналітичної діяльності та інформаційно-комунікаційних технологій у всій системі охорони здоров'я та безпосередньо мережі громадського здоров'я дозволить створити нові комунікації та високоавтоматизоване інформаційне середовище, яке стане не тільки початком перетворення традиційної системи громадського здоров'я, а й суттєвим кроком до формування інформаційного суспільства, зацікавленого і обізнаного у питаннях збереження та покращення власного здоров'я.

1.2. Аналіз підходів до здійснення інформаційно-аналітичної діяльності установами громадського здоров'я

У сучасних наукових дослідженнях існує значна кількість підходів до визначення сутності поняття інформаційно-аналітична діяльність установ. Науковці пропонують розуміти інформаційно-аналітичну діяльність як комплекс процесів, направлений на пошук, збір, обробку, аналіз та подання у придатній звітній формі необхідної інформації. Деякі автори розмежовують її на два окремі блоки – інформаційну роботу та аналітичну роботу (рис. 1.3). Інші вчені визначають сутність інформаційно-аналітичної діяльності як процедуру системного отримання, аналізу та накопичення інформації з можливістю прогнозування майбутніх перспектив та наслідків.

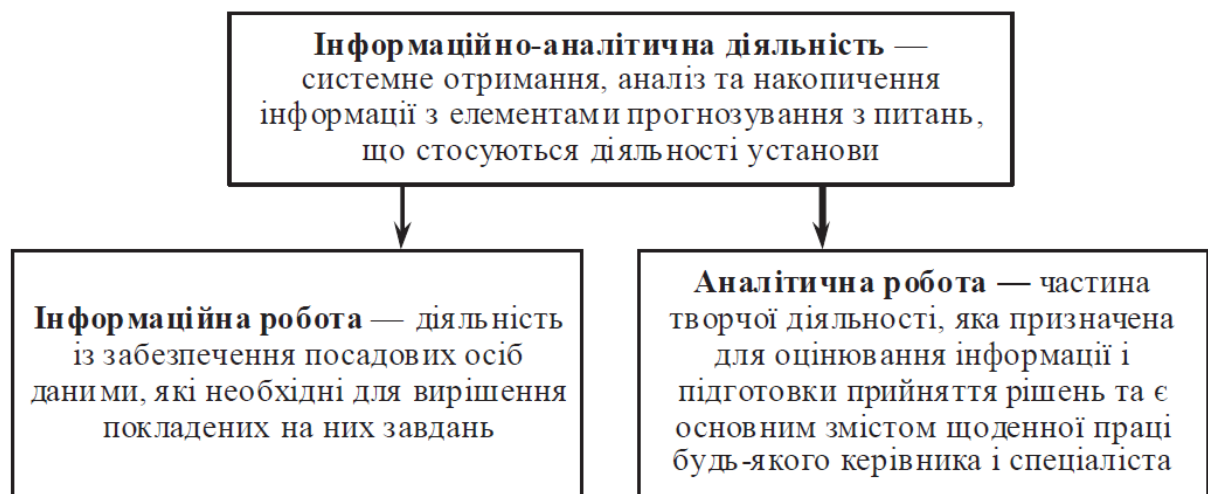

Рис. 1.3. Сутнісні складові інформаційно-аналітичної діяльності установ
Джерело: використано автором з [18]

Тож можна зробити висновок, що технологія інформаційно-аналітичної діяльності дозволяє отримати нове знання (нову інформацію), яке може допомогти у реалізації та регулюванні важливих процесів функціонування установ сфери громадського здоров'я.

Заклади системи громадського здоров'я, до яких відносяться Центр громадського здоров'я та обласні центри громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України, Центр контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України і його регіональні представники (обласні центри контролю та профілактики хвороб), обласні інформаційно-аналітичні центри медичної статистики, заклади охорони здоров'я, органи державної влади та місцевого управління тощо, у процесі своєї роботи для якісного її виконання потребують здійснення інформаційно-аналітичної діяльності і отримання її результатів для подальших рішень. До того ж, за результатами реформування системи громадського здоров'я, уточнення статусу та обов'язків її представників, до функцій обласних інформаційно-аналітичних центрів медичної статистики включено функції, пов'язані з інформаційно-аналітичною діяльністю (інформаційно-аналітична, профілактично-просвітницька, експертно-консультативна, консультативна):

- формування пріоритетів здоров'я та пропагування населення до здорового способу життя;
- аналіз здоров'я населення та діяльності системи охорони здоров'я області;
- підвищення кваліфікації молодших медичних та фармацевтичних спеціалістів;
- надання фахових науково-медичних ресурсів онлайн 24/7 та сучасних довідково-інформаційних послуг.

В Україні є деякі напрацювання у сфері громадського здоров'я у питаннях збору, обробки та систематизації даних та інформації щодо стану навколишнього середовища, здоров'я населення, рівня захворюваності на найбільш часті хвороби та інше. Однією із спроб здійснення інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я, охорони здоров'я та населення є розміщення на сайті Центру громадського здоров'я Міністерства охорони здоров'я України сторінки «Статистичні дані системи МОЗ», де представлено оперативну інформацію та статистичні дані, які є

результатом інформаційно-аналітичної діяльності [38]. Варто відмітити, що у розділі «Статистична звітність 2023 рік» розміщено відповідну інформацію у файлах Excel за видами звітних форм, наприклад, Звіт про захворювання на злоякісні новоутворення форма №7, Звіт про причини інвалідності форма №14 і т.д. за попередній до поточного та інші попередні роки в окремих файлах. Приклад наповнення та представлення інформації у розділі «Статистичні дані системи МОЗ. Статистична звітність за 2023 рік» наведено на рис. 1.4.

ЦЕНТР ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я МОЗ УКРАЇНИ

голова сторінка | мапа сайту | відправити листа

УКР

Про центр | Новини | Територіальні центри | Контакти | Звітні форми | Статистичні дані | Довідники

Статистичні дані системи МОЗ

Статистична звітність 2023 рік

[Звіт про захворювання на злоякісні новоутворення за 2023 \(форма №7\)](#)

[Звіт про захворюваність на активний туберкульоз за 2023 \(форма №8\)](#)

[Звіт про захворювання, які передаються переважно статевим шляхом, грибові шкідливі хвороби та коросту за 2023 \(форма №9\)](#)

[Звіт про штучне переривання вагітності за 2023 \(форма №13\)](#)

[Звіт про причини інвалідності, показання до медичної, професійної і соціальної реабілітації за 2023 \(форма №14\)](#)

[Звіт про медичне обслуговування населення, що підлягає включенню у Державний реєстр України осіб, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС за 2023 \(форма №15\)](#)

[Звіт про захворювання та причини інвалідності й смерті населення, що підлягає включенню у Державний реєстр України осіб, які постраждали внаслідок аварії на Чорнобильській АЕС за 2023 \(форма №16\)](#)

[Звіт про медичні кадри за 2023 \(форма №17\)](#)

[Звіт про дітей з інвалідністю віком до 18 років за 2023 \(форма №19\)](#)

[Звіт юридичної особи незалежно від її організаційно-правової форми та фізичної особи - підприємця, які провадять господарську діяльність із медичної практики за 2023 \(форма №20\)](#)

[Звіт про медичну допомогу вагітним, роділцям та породілцям за 2023 \(форма №21\)](#)

[Звіт про медичну допомогу роділцям \(породілцям\), новонародженим та дітям першого року життя за 2023 \(форма №21-а\)](#)

[Звіт фельдшерсько-акушерського пункту за 2023 \(форма №24\)](#)

[Звіт булінку дитини за 2023 \(форма №25\)](#)

[Звіт про медичну допомогу дітям за 2023 \(форма №31\)](#)

[Звіт щодо осіб, які мають розлади психіки через уживання психоактивних речовин за 2023 \(форма №32\)](#)

Оперативна інформація

2019-01-17
Накази МОЗ України

2018-08-10
Українська База Медико-Статистичної Інформації

2018-05-05
Довідник "Показники здоров'я населення"

2018-04-27
Лист роз'яснення щодо використання медичних форм для зарахування дітей до закладів дошкільної освіти і загальноосвітніх навчальних закладів

2018-04-19
Роз'яснення щодо використання медичних форм для зарахування дітей до закладу дошкільної освіти та учнів загальноосвітніх навчальних закладів

2018-04-19
Наказ МОЗ України №157. "Про внесення змін до деяких наказів Міністерства охорони здоров'я України"

[Архів новин](#)

КОНСУЛЬТАЦІЇ

- Запитання та відповіді
- Задати своє питання

Рис. 1.4. Наповнення та представлення інформації у розділі «Статистичні дані системи МОЗ. Статистична звітність 2023 рік» Центру громадського здоров'я МОЗ України

Джерело: використано з [38]

З аналізу даного підходу з позиції представлення інформації, зручності її використання, оперативності даних, можливості їх співставлення,

дослідження у динаміці варто відмітити, що такий метод має свої обмеження у користуванні. Оскільки відсутніми є звітні форми (таблиці) з інформацією, зібраною за декілька періодів, у зведеному вигляді та за захворюваннями окремо, а також у розрізі регіонів України (оскільки кожний з них має свою специфіку по захворюванням та інше) для їх зручного та швидкого використання для прийняття оперативних управлінських рішень у сфері громадського здоров'я. До того ж ця система даних не включає інформацію щодо стану навколишнього середовища. Тож означений підхід зі статистичними даними системи МОЗ України Центру громадського здоров'я не може використовуватися у інформаційно-аналітичній діяльності установ сфери громадського здоров'я, особливо регіонального та територіального рівня функціонування.

Наступним підходом до інформаційно-аналітичної діяльності закладів системи громадського здоров'я можна назвати Національну доповідь про стан здоров'я населення та ефективність діяльності системи охорони здоров'я в Україні. З метою інформування про стан здоров'я населення Уряду, Верховної Ради України, органів місцевого самоврядування, громадян України і міжнародної спільноти, для моніторингу і оцінювання формування державної політики у сфері охорони здоров'я, своєчасного коригування її реалізації, покращення якості стратегічного планування пропонується запровадження практики щорічного видання Національної доповіді про стан здоров'я населення та ефективність діяльності системи охорони здоров'я в Україні. Оприлюднення та публічне обговорення зазначеного видання сприятиме становленню суспільної довіри завдяки розвитку співпраці влади, громадянського суспільства та бізнесу на основі відкритості і прозорості широкої дискусії щодо шляхів вдосконалення системи охорони здоров'я України і громадського здоров'я загалом. Прийняття постанови Кабінету Міністрів України «Про забезпечення підготовки Національної доповіді про стан здоров'я населення та ефективність системи охорони здоров'я в Україні» є стратегічно важливим питанням на етапі розбудови сучасного українського

суспільства [34]. Звісно, формування та оприлюднення національної доповіді про стан здоров'я населення України буде мати свої позитивні наслідки, проте положення даного документу не носять оперативний, регіональний характер, постанова не стосується розвитку адміністративно-територіальних одиниць, присутні дані тільки про стан здоров'я людей, без інших даних, необхідних для сфери громадського здоров'я. Тож, як і в першому випадку, підхід не може вважатися повноцінним результатом інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я, у тому числі для потреб населення з метою покращення його здоров'я.

Одним із ключових завдань у справі збереження і покращення здоров'я населення є виявлення несприятливого впливу забрудненого навколишнього середовища і запобігання такого впливу шляхом оптимізації умов існування. Досвід показує, що для систематичного суттєвого аналізу стану здоров'я на популяційному рівні розрізнених несистематизованих даних наукових досліджень і робіт, що констатують зрушення у стані здоров'я населення на підставі оперативної звітної статистики явно недостатньо. Для цього доцільним є створення постійно діючої системи спостереження, в основі якої полягатиме принцип формування статистичних баз даних про стан здоров'я населення, стан навколишнього середовища і одночасний аналіз динаміки їх зміни [4].

Останнім часом, як метод спостереження за зміною здоров'я населення, усе частіше використовується принцип створення різних інформаційно-аналітичних систем, моніторингів, систем спостереження, аналізу. Функціонування будь-якої автоматизованої інформаційно-аналітичної системи спостереження в галузі охорони здоров'я (до якої відноситься сфера громадського здоров'я) має профілактичну спрямованість і дозволить з часом виявити тенденції в зміні частоти і наслідків патології; визначити чинники ризику та оцінити заходи з їх контролю. За роки функціонування різноманітних автоматизованих інформаційно-аналітичних систем у сфері охорони здоров'я накопичено

суттєвий корисний досвід. Разом з тим, наявність значної кількості істотних організаційних, методичних і технічних недоліків цих систем значно знижували ефективність їх функціонування в масштабі країни й окремих її територій. Усе це, з одного боку, а також трансформовані соціально-економічні обставини обумовили необхідність створення нових систем аналізу і спостереження за станом здоров'я населення з урахуванням впливу стану навколишнього середовища [4].

Так, систему моніторингу впливу навколишнього середовища на здоров'я населення створено в Чеській республіці. Досвід створення регіональних моніторингів існує і в Україні (Кіровоградська область, Дніпропетровська область, Донецька область, м. Запоріжжя, м. Кривий ріг (Автоматизована система моніторингу за якістю атмосферного повітря міста) та інші) [2, 1, 4].

Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст. 20, 22) передбачено створення державної системи моніторингу довкілля (ДСМД) та проведення спостережень за станом навколишнього природного середовища, рівнем його забруднення. Виконання цих функцій покладено на Міністерство природи та інші центральні органи виконавчої влади, які є суб'єктами державної системи моніторингу довкілля, а також підприємства, установи та організації, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану довкілля. Основні принципи функціонування ДСМД визначені у постанові Кабінету Міністрів України від 30.03.1998 № 391 «Про затвердження Положення про державну систему моніторингу довкілля». На сьогодні у державній системі моніторингу довкілля функції і задачі спостережень та інформаційної діяльності виконують вісім суб'єктів системи моніторингу [15]:

- 1) Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України;
- 2) Міністерство надзвичайних ситуацій;
- 3) Міністерство охорони здоров'я;

- 4) Міністерство агрополітики;
- 5) Міністерство житлово-комунального господарства;
- 6) Державне водне господарство;
- 7) Державний комітет лісового господарства України;
- 8) Державний комітет із земельних ресурсів.

Кожний із суб'єктів державної системи моніторингу довкілля здійснює моніторинг тих об'єктів довкілля, що визначаються Положенням про державну систему моніторингу довкілля та порядками і положеннями про державний моніторинг окремих складових довкілля. Функціонування ДСМД здійснюється на трьох рівнях, що розподіляються за територіальним принципом [15]:

- 1) загальнодержавний рівень, що охоплює пріоритетні напрямки та завдання моніторингу в масштабах всієї країни;
- 2) регіональний рівень, що охоплює пріоритетні напрямки та завдання в масштабах територіального регіону;
- 3) локальний рівень, що охоплює пріоритетні напрямки та завдання моніторингу в масштабах окремих територій з підвищеним антропогенним навантаженням.

У рамках функціонування ДСМД відбувається моніторинг: якості повітря, стану вод суші, прибережних вод, стану ґрунтів, показників біологічного різноманіття, радіаційного випромінювання.

Суб'єктами ДСМД створені або поки що розробляються відомчі бази даних моніторингової інформації. Існуюча система інформаційної взаємодії відомчих підсистем моніторингу довкілля передбачає обмін інформацією на загальнодержавному та регіональному рівнях. Організаційна інтеграція суб'єктів моніторингу довкілля на всіх рівнях здійснюється Мінприроди та його територіальними органами. Оперативна моніторингова інформація передається територіальними органами суб'єктів ДСМД до регіональних центрів моніторингу довкілля або державних управлінь охорони навколишнього природного середовища в регіонах.

Узагальнена аналітична інформація надається міністерствами та відомствами-суб'єктами ДСМД Мінприроди. Отримані дані передаються до Інформаційно-аналітичного центру Мінприроди та накопичуються у банках екологічних даних. На основі отриманої щомісячної та щоквартальної інформації Мінприроди видається інформаційно-аналітичний огляд «Стан довкілля в Україні», який розповсюджується серед зацікавлених користувачів. Функціонування Інформаційно-аналітичного центру Мінприроди забезпечує інформаційний обмін з регіональними центрами моніторингу довкілля, суб'єктами державної системи моніторингу довкілля, створення уніфікованого банку екологічних даних, проведення комплексного аналізу стану довкілля тощо [15].

Як видно з наведеного вище матеріалу про особливості роботи державної системи моніторингу довкілля, основні її функції, які стосуються автоматизованого збору даних з усіх необхідних територіальних одиниць країни, системної їх інтеграції, обробки та відкритого загального доступу до інформації ще потребують доопрацювання. Тобто на сьогоднішній день державна система моніторингу довкілля ще не здійснює повноцінну інформаційно-аналітичну діяльність, що не забезпечує необхідною інформацією установи сфери громадського здоров'я, а також населення з метою проведення заходів зі збереження і покращення його здоров'я.

Варто зауважити, що аналіз стану моніторингу навколишнього середовища у областях показав наявність процесу розробки та запровадження програми моніторингу в галузі охорони атмосферного повітря та проектних заходів з моніторингу вод. Тобто на рівні областей лише частково на сьогоднішній день реалізовано моніторинг довкілля, а інформаційно-аналітична діяльність установ сфери громадського здоров'я потребує свого доопрацювання у питаннях повного моніторингу довкілля та стану здоров'я населення області.

Таким чином, в теперішній час у більшості країн, до яких відноситься також Україна, а саме деякі її регіони і міста, накопичено певний досвід організації систем спостереження за навколишнім середовищем в зв'язку з його впливом на стан здоров'я населення, який може бути використано при подальших розробках у цьому напрямку, у тому числі для покращення здоров'я населення.

На регіональному рівні існують та здійснюють своє функціонування автоматизовані інформаційні медичні системи, такі як «Електронна охорона здоров'я». Це використання інформаційно-аналітичної діяльності для підвищення ефективності надання медичних послуг та покращення доступу до медико-санітарної допомоги. Вона має принести користь надавачам медико-санітарних послуг, спеціалістам та населенню за рахунок підвищення якості обслуговування та покращення здоров'я. Впровадження «Електронної охорони здоров'я» упорядковує процеси надання медичної допомоги, позитивно впливає на якість та вартість медичних послуг в тому числі і в результаті оптимізації кількості інших обстежень та мінімізації їх дублювання. За допомогою інформаційно-аналітичної діяльності система «Електронна охорона здоров'я» забезпечує взаємодію між пацієнтами, медичними працівниками та установами. Основними напрямками діяльності в галузі розвитку електронної медицини є впровадження автоматизованих інформаційно-аналітичних медичних систем, які, зокрема, дають змогу пацієнтам [23]:

- одержувати інформацію про наявних лікарів в регіоні та вільного їх вибору – Реєстр лікарів області (<http://www.uozter.gov.ua/ua/366-spisok-likariv>);

- переглядати інформацію про медичні послуги, які надаються закладами охорони здоров'я області – Реєстр медичних послуг (<http://www.uozter.gov.ua/ua/organisations/1/category/925>);

- здійснювати попередній запис до лікаря як в телефонному режимі, так і за допомогою інтернет порталу;

- подавати запит на отримання виписки;
- переглядати зведену амбулаторну карту (Кабінет пацієнта).

Лікарям використання «Електронної охорони здоров'я» дозволяє [23]:

- скорочувати обсяг паперової облікової документації;
- оперативно створювати звітні аналітичні форми;
- зручніше і ефективніше контролювати проходження обов'язкових обстежень пацієнтами;
- покращити якість обслуговування за рахунок електронної черги;
- контролювати рівень захворюваності працездатного населення;
- проводити оперативний своєчасний моніторинг захворюваності.

Для закладів громадського здоров'я «Електронна охорона здоров'я» дає можливість:

- мати доступ в онлайн-режимі до оперативної звітної аналітичної інформації щодо стану здоров'я населення за закладами охорони здоров'я, містами, територіальними громадами, областями тощо (із групуванням за видами захворюваності);
- моніторити та контролювати стан захворюваності населення на конкретній території;
- отримувати дані щодо факторів та причин, які викликали захворюваність людей;
- ефективніше контролювати та реалізовувати проходження обов'язкових обстежень, здійснення вакцинації;
- мати програмний інструментарій для здійснення аналітичних розрахунків і порівнянь та співставлень показників здоров'я населення, факторів, що на них впливають тощо;
- вчасно приймати обґрунтовані управлінські рішення у сфері громадського здоров'я.

За результатами дослідження практики розробки та впровадження електронної інформаційно-аналітичної системи охорони здоров'я

встановлено, що автоматизацію збору та обробки інформації про стан здоров'я населення регіонів та її повноцінну обробку реалізовано частково. Тобто у повному обсязі у реальному режимі часу поки що немає можливості відстежити показники здоров'я населення.

Також варто відмітити, що на сьогодні системи моніторингу навколишнього середовища та стану здоров'я населення проектується до впровадження як окремі програмні продукти, що ускладнює виконання процедур співставлення даних, що їх наповнюють, між собою і виявлення залежності впливу.

Таким чином, аналіз різноманітних підходів до здійснення інформаційно-аналітичної діяльності установами громадського здоров'я показав, що не дивлячись на доволі напрацьовану історію функціонування системи охорони здоров'я, санітарно-епідеміологічного захисту населення, всесвітньої екологізації довкілля та галузей господарства, не реалізованими залишаються питання доступу та користування інформаційними ресурсами з можливістю їх аналітики для виконання завдань сфери громадського здоров'я населення України та окремих територіальних одиниць, у тому числі спрямованих на покращення здоров'я людей.

1.3. Сучасні тенденції розвитку інформаційно-аналітичної діяльності установ громадського здоров'я

Дослідження сучасного стану і основних тенденцій здійснення інформаційно-аналітичної діяльності установами сфери громадського здоров'я є важливими для розробки заходів зі збереження і покращення стану здоров'я населення. Тож щоб відстежити тенденції розвитку інформаційно-аналітичної діяльності в системі охорони здоров'я, необхідно визначити стан інформаційного розвитку, тобто інформатизації та цифровізації в Україні загалом.

Проведений аналіз місця України в глобальних індексах цифрової економіки дозволяє визначити деякі положення [36]:

- аналіз індексу розвитку інформаційно-комунікаційних технологій (IDI) показав, що Україна займає середні місця серед країн географічних сусідів в умовах стрімких цифрових перетворень;
- помірні позиції України посилюють необхідність створення комплексних рішень щодо впровадження основних складових елементів цифрової трансформації в практику роботи уряду, функціонування бізнесу та життєдіяльність населення, у тому числі сфери громадського здоров'я;
- останніми роками зроблено багато суттєвих кроків із боку держави в напрямі розвитку процесів інформатизації, цифровізації та інформаційно-аналітичної діяльності. Функціонування окремого Міністерства цифрової трансформації прискорюють та роблять можливою реалізацію цифрових перетворень в Україні. Тож позиція нашої держави в наведеному рейтингу має покращитися вже найближчими роками, що виступатиме одним із показників реалізації цифрових реформ у ключових сферах функціонування держави, у тому числі в системі охорони здоров'я та сфері громадського здоров'я.

Питання створення інформаційного суспільства в нашій державі все активніше стають актуальними у порядку денному. На цю тему було проведено міжнародний конгрес, учасники якого прийняли підсумковий документ, де зокрема було зазначено, що обізнаність суспільства у можливостях нових інформаційно-аналітичних підходів та інформаційно-телекомунікаційних технологій є ще недостатньою, а увага політичних та урядових діячів до питань створення інформаційного суспільства не досягла потрібного рівня, проте Україна має потенціал та реальні можливості щодо формування потужного інформаційного суспільства. Так, Указом Президента України надано імпульс розвитку українського сегменту світової мережі Інтернет. Створення прийнятних

умов для інвестування у цю сферу дозволяє активізувати використання мережі Інтернет в закладах охорони здоров'я, установах сфери громадського здоров'я, закладах освіти та науки, а також поєднати зусилля державних органів управління, органів місцевого самоврядування, територіальних громад, операторів, учених, ділових кіл і громадських організацій, зацікавлених в удосконаленні та підвищенні ефективності її використання, особливо в життєво-необхідних сферах, які відповідають за здоров'я людей. Вироблення чіткої державної позиції з питання регулювання відтоку спеціалістів у сфері інформаційних технологій за межі країни дозволить вирішити як питання захисту інтересів населення, що виїжджає за кордон, так і сприяти розбудові цієї стратегічної сфери [6].

Розпочате фінансування Національної програми інформатизації дозволило перейти до стадії реального виконання її завдань. Бюджетні кошти були використані виключно на підтримку загальнонаціональних пріоритетів – інформатизації соціальної сфери, охорони здоров'я, науки, освіти, культури, а також створення загальнодержавної системи інформаційно-аналітичної підтримки діяльності органів державної влади й органів місцевого управління, інформаційно-аналітичного забезпечення освітньої діяльності, законотворення, нормотворення та правозастосування.

Проте залишаються проблеми та невирішені питання, які стримують розвиток інформаційно-аналітичної діяльності в Україні. До найбільш суттєвих проблем, що стосуються процесів галузевої інформатизації, належать [6]:

1. Неврегульованість нормативної бази щодо порядку, форм та змісту інформаційно-аналітичного обміну між різноманітними установами (у тому числі це стосується установ сфери громадського здоров'я у питаннях покращення здоров'я населення), результатом чого є як дублювання інформації, так і її відсутність або нескоординованість.

2. Недостатність нормативно-технічного забезпечення (стандарти, технічні умови тощо) процесів інформаційно-аналітичної діяльності у різних сферах функціонування держави, що у певній мірі ускладнює процеси взаємодії та координації даних і програм інформатизації. Тут є досить багато нерегульованих аспектів – починаючи з відсутності сталої термінології та стандартів і закінчуючи відсутністю критеріїв класифікації засобів інформатизації.

3. Використання застарілої або нестандартної комп'ютерної та обчислювальної техніки для забезпечення виконання функцій інформаційного обміну та інформаційно-аналітичної діяльності різних установ і сфери громадського здоров'я у тому числі.

4. Проблема адаптації існуючих галузевих інформаційно-аналітичних систем до інтеграції на національному рівні ще не знайшла відповідного відображення в окремих програмах з інформатизації.

Формування інформаційного суспільства в Україні є одним з актуальних завдань на сьогоднішній день. На теперішньому етапі розвитку українського суспільства існують, зокрема, такі проблеми, що стримують його інтеграцію з інформаційним суспільством Європейського Союзу (ЄС), а саме [6]:

- недостатня обізнаність в можливостях, які надають сучасні інформаційні й телекомунікаційні технології в суспільній, медичній та економічній діяльності, у приватному житті, у тому числі у питаннях покращення здоров'я населення;
- невідповідність нормативно-правової бази сфери інформатизації та зв'язку сучасним вимогам, зокрема її неузгодженість з відповідними міжнародними нормами;
- недостатній розвиток національної інформаційно-телекомунікаційної та аналітичної інфраструктури;

- недостатня активність українських учених та фахівців у науково-технічних програмах Європейського Союзу з питань цифровізації та інформаційно-аналітичного забезпечення сфери громадського здоров'я.

Для подолання цих перешкод сформовано перелік завдань Програми інтеграції України до ЄС (розділ «Інформаційне суспільство»):

- здійснити підготовчі заходи із гармонізації існуючих та розробки нових законодавчих актів щодо інформатизації і зв'язку в Україні відповідно до вимог ЄС;

- створити передумови для формування доступу та здійснення обміну інформацією з питань захисту довкілля, громадського здоров'я, охорони здоров'я, культури та освіти з використанням новітніх інформаційних технологій та аналітичних підходів;

- створити систему управління національними інформаційними ресурсами для забезпечення участі України в проектах ЄС щодо побудови інформаційного суспільства;

- провести семінари і конференції та взаємне інформування з питань політики і підходів до розвитку інформаційного суспільства та активізації інформаційно-аналітичної діяльності.

Україна володіє потенціалом та реальними можливостями щодо розбудови інформаційно-аналітичної інфраструктури саме у сфері громадського здоров'я, для чого необхідно розробити та впровадити державну програму розвитку інформаційного суспільства в Україні з урахуванням вимог забезпечення її інформаційного суверенітету та інформаційної безпеки. А також в рамках державної програми розробити комплексні галузеві програми розвитку інформатизації, у першу чергу у сфері охорони здоров'я — громадського здоров'я щодо реалізації інформаційно-аналітичної діяльності.

Загалом проведений аналіз стану і тенденцій інформатизації країни та інформаційно-аналітичної діяльності установ системи громадського здоров'я (центри громадського здоров'я, центри контролю та профілактики

хвороб, інформаційно-аналітичні центри медичної статистики, заклади охорони здоров'я, департаменти охорони здоров'я тощо) засвідчив, що в більшості установ не на відповідному рівні реалізована цілісна система інформаційно-аналітичних потоків як у межах галузі (сфери діяльності), так і між різними галузями та по відношенню до населення. Причиною такого стану подій є відсутність встановленого зв'язку між функціями, які покладено на певні структури, та необхідними для цього інформаційними ресурсами, технологіями й технічними засобами, а також відповідними повноваженнями. Різнострамований характер мають також програми інформаційно-аналітичного розвитку галузей, що існують у різних формах (наприклад, охорони навколишнього природного середовища, електронної охорони здоров'я тощо). Однією з ключових причин такої ситуації є фактична відсутність системної, багаторівневої, нормативно підкріпленої, заснованої на певній ідеології та стратегії галузевої державної політики.

Проте перспективними кроками у напрямку здійснення інформаційно-аналітичної діяльності у сфері громадського здоров'я варто відмітити деякі напрацювання. Так, Постановою Кабінету Міністрів України ще від 05.12.2007 р. № 1376 було затверджено Державну цільову екологічну програму проведення моніторингу навколишнього природного середовища. Програма спрямована на поєднання зусиль усіх суб'єктів системи моніторингу докільля щодо виключення дублювання та включення додаткових функцій з моніторингу, створення єдиної мережі спостережень після оптимізації її елементів та програм спостережень, вдосконалення технічного, методичного, метрологічного та наукового забезпечення функціонування єдиної мережі спостережень. З метою забезпечення об'єднання інформаційних ресурсів суб'єктів системи моніторингу докільля передбачено створення та забезпечення функціонування єдиної автоматизованої інформаційно-аналітичної підсистеми збору, оброблення, аналізу і збереження даних та інформації, отриманих

у результаті здійснення моніторингу. У межах Державної цільової екологічної програми проведення моніторингу навколишнього природного середовища, у тому числі передбачено розширення мережі автоматизованих постів спостережень за забрудненням атмосферного повітря в екологічно небезпечних містах [15]. Повноцінне функціонування такої автоматизованої системи дозволить установам сфери громадського здоров'я та іншим користувачам вчасно отримувати інформацію щодо стану факторів навколишнього середовища, які здійснюють вплив на здоров'я людей. Використання моніторингової інформації дозволить приймати більш обґрунтовані управлінські рішення в системі громадського здоров'я та оперативніше здійснювати інформування населення щодо можливих загроз чи заходів зі збереження і покращення здоров'я.

Принципово новим для України напрямом оновлення медичної галузі та сфери громадського здоров'я є створення єдиної (інтегрованої) інформаційно-аналітичної системи обліку стану здоров'я громадян України, а також іноземців та осіб без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах, на основі електронної ідентифікації пацієнтів у закладах охорони здоров'я, збору даних профілактичних обстежень з метою подальшого використання в аналітичних, експертних і статистичних системах [44]. Для реалізації цього напряму діяльності схвалено Концепцію розвитку електронної охорони здоров'я (е-здоров'я), метою якої є формування правових, політичних, організаційних, ідеологічних та технологічних умов та основ розвитку е-здоров'я в Україні, що сприятиме підвищенню якості та доступності медичних послуг, розширенню прав і можливостей пацієнтів, забезпеченню їх безперервної медичної допомоги та безпеки, підвищенню ефективності управління та використання ресурсів, високому рівню поінформованості населення щодо питань здорового способу життя, профілактики захворювань та отримання медичної допомоги [23]. Варто відмітити, що до переліку принципів реалізації концепції е-здоров'я входять у тому числі такі, що безпосередньо пов'язані з питаннями здійснення

інформаційно-аналітичної діяльності для покращення здоров'я населення, а саме [23]:

- досягнути завдань та індикаторів Цілей сталого розвитку «Забезпечення здорового способу життя та сприяння благополуччю для всіх у будь-якому віці»;
- сформувати єдиний медичний інформаційно-аналітичний простір як сукупність баз та банків даних, технологій їх ведення та використання, інформаційно-аналітичних систем та мереж, що функціонують на основі єдиних принципів і загальних правил, що забезпечує інформаційну взаємодію різних сторін і задоволення їх інформаційних потреб, а також інтероперабельність, інтегрованість та гармонійний взаємозв'язок із суміжними сферами;
- здійснити розвиток національної медичної інфраструктури інформатизації, що, зокрема, включає в себе кадрову забезпеченість, інформаційні ресурси, аналітичні підходи, технології, продукти і послуги;
- орієнтувати електронну інформаційно-аналітичну систему охорони здоров'я на пацієнта, залучити громадян до піклування про власне здоров'я, контролю за якістю отриманих послуг, зокрема шляхом надання доступу до власних медичних даних та розпорядження ними, а також зручного доступу до актуальних знеособлених відкритих даних.

Наступний важливий крок у розвитку інформаційно-аналітичної діяльності сфери громадського здоров'я полягає у такому. Згідно із Рішенням Колегії МОЗ України №14-2 від 17.12.1997 р. установи сфери громадського здоров'я повинні «забезпечити організацію, впровадження та наукове супроводження системи спостереження за станом здоров'я населення і моніторингу навколишнього середовища». У відповідності до цього у теперішній час в Україні розпочато розробку національного медико-екологічного моніторингу (МЕМ), метою якого є створення на території країни державної моніторингової мережі спостереження за здоров'ям різних контингентів населення і якістю навколишнього

середовища (з урахуванням дії інших здоров'яформуючих факторів) з визначенням причинно-наслідкових залежностей між ними [15].

Медико-екологічний моніторинг необхідно розглядати як інструмент оперативного контролю за екологічною ситуацією, її впливом на здоров'я людей, що дає можливість своєчасно й обґрунтовано приймати рішення щодо вибору першочергових заходів з охорони громадського здоров'я і цивільного захисту населення та формуванню довгострокових планів органами сфери громадського здоров'я, управління містом чи регіоном. При створенні системи моніторингу необхідно розподілити три організаційні рівні ієрархії: місто/сільський район – область – держава. Збір, накопичення й обробка інформації, аналіз і прийняття рішень повинні здійснюватися на всіх трьох рівнях, але по-різному, відповідно до розв'язуваних задач. Різна інформаційна ємність даних про захворюваність різними видами патологій вимагає окремих підходів для одержання репрезентативних даних. Із цієї позиції доцільно виділити декілька груп захворювань:

1. Гострі захворювання з високим рівнем поширеності.
2. Онкозахворювання і вроджені аномалії розвитку.
3. Хронічні захворювання.

Такий підхід забезпечить функціонування двох підсистем: «Неінфекційна захворюваність» та «Інфекційна захворюваність», що поряд із третьою «Демографічні показники здоров'я» – є обов'язковими. До того ж, в межах медико-екологічного моніторингу передбачається можливість поглибленого дослідження здоров'я населення з метою вирішення задач, актуальних для певного населеного пункту.

Впровадження наведених принципів організації і функціонування медико-екологічного моніторингу «Навколишнє середовище – здоров'я населення» дозволить створити на базі органів практичної охорони здоров'я, установ сфери громадського здоров'я національну інформаційно-аналітичну систему спостереження за станом здоров'я населення і,

відповідно, підняти на якісно новий рівень інформаційно-аналітичну діяльність установ сфери громадського здоров'я України, виявляти найбільш ефективні важелі управління станом здоров'я та факторами, що на нього впливають на популяційному рівні та своєчасно надавати необхідну інформацію населенню для збереження і покращення його здоров'я.

Висновки до розділу

У процесі визначення ролі і значення інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я для суспільства було встановлено, що ключовим видом діяльності в сфері суспільного виробництва є збирання, накопичення, обробка, аналіз, продукування, зберігання, передача та використання інформації, тобто здійснення інформаційно-аналітичної діяльності. З'ясовано, що головною метою інформаційно-аналітичної діяльності є отримання найбільшої користі від наявних інформаційних ресурсів і даних, які є у наявності та доступі, для того щоб вірно зрозуміти і оцінити обставини, передбачати перспективи подальших рішень та успішно діяти в кінцевому підсумку. Інформаційно-аналітичну роботу можна уявити як процес, результатом якого є перетворення первинної інформації (сирих, інколи не пов'язаних між собою даних) у вторинну, оброблену, аналітичну інформацію, удосконалені і представлені у зручному вигляді дані, які призначені для передачі замовнику. Визначено основні принципи здійснення інформаційно-аналітичної діяльності, до яких відносяться: достовірність інформації, своєчасність її надання та ясність. Виокремлено важливі функції, які виконує в сучасному державному управлінні у будь-якій сфері інформаційно-аналітична діяльність. Встановлено декілька ключових аспектів щодо ролі і значення інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я для суспільства. Загалом визначено, що важливість і необхідність здійснення інформаційно-аналітичної діяльності у всіх сферах функціонування суспільства обґрунтовується як вітчизняними, так і

зарубіжними експертами і вченими. Інформаційно-аналітична діяльність буде мати найбільш сильний позитивний вплив у сфері громадського здоров'я як для профільних установ, так і для населення, оскільки відкриває можливості впровадження абсолютно нових методів моніторингу й аналізу стану навколишнього середовища та захворюваності людей. Глобальне впровадження інформаційно-аналітичної діяльності та інформаційно-комунікаційних технологій у всій системі охорони здоров'я та безпосередньо мережі громадського здоров'я дозволить створити нові комунікації та високоавтоматизоване інформаційне середовище, яке стане не тільки початком перетворення традиційної системи громадського здоров'я, а й суттєвим кроком до формування інформаційного суспільства, зацікавленого і обізнаного у питаннях збереження та покращення власного здоров'я.

Проведено аналіз підходів до здійснення інформаційно-аналітичної діяльності установами громадського здоров'я. Встановлено, що в Україні є деякі напрацювання у питаннях збору, обробки та систематизації даних та інформації щодо стану навколишнього середовища, здоров'я населення, рівня захворюваності на найбільш часті хвороби та інше. Визначено, що в останні роки, як метод спостереження за зміною здоров'я населення, усе ширше використовується принцип створення різних інформаційно-аналітичних систем, моніторингів, систем спостереження. Відмічено, що на сьогодні системи моніторингу навколишнього середовища та стану здоров'я населення проєктуються до впровадження як окремі програмні продукти, що ускладнює виконання процедур співставлення даних, що їх наповнюють, між собою і виявлення залежності впливу. Не реалізованими залишаються питання доступу та користування інформаційними ресурсами з можливістю їх аналітики для виконання завдань сфери громадського здоров'я населення України у тому числі у питаннях збереження і покращення здоров'я громадян.

Досліджено проблеми і перспективи здійснення інформаційно-аналітичної діяльності у сфері громадського здоров'я для покращення

здоров'я населення. Загалом проведений аналіз інформаційно-аналітичної діяльності установ системи громадського здоров'я засвідчив, що в більшості структур ще не на достатньому рівні сформована цілісна система інформаційних потоків як у межах сфер діяльності, так і між ними. Це свідчить про відсутність зв'язку між функціями, які покладено на відповідні структури, та потрібними для цього інформаційними ресурсами, аналітичними методами, технологіями й технічними засобами, а також повноваженнями. Різний характер мають і програми інформатизації галузей (наприклад, охорони навколишнього природного середовища, електронна охорона здоров'я тощо), що існують у різних формах. Однією з головних причин такої ситуації є фактична відсутність системної, багаторівневої, нормативно підкріпленої, заснованій на певній ідеології та стратегії галузевої державної політики. Перспективними кроками у напрямку інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я є такі напрацювання: створення та забезпечення функціонування єдиної автоматизованої інформаційно-аналітичної підсистеми збору, оброблення, аналізу і збереження даних та інформації, отриманих у результаті здійснення моніторингу навколишнього природного середовища; створення єдиної (інтегрованої) інформаційно-аналітичної системи обліку стану здоров'я громадян України, а також іноземців та осіб без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах; створення на території країни державної моніторингової мережі спостереження за здоров'ям різних контингентів населення і якістю навколишнього середовища (з урахуванням дії інших здоров'яформуючих факторів) з визначенням причинно-наслідкових залежностей між ними та формуванням рекомендацій зі збереження і покращення здоров'я населення.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ КОМУНАЛЬНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ДНІПРОПЕТРОВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ІНФОРМАЦІЙНО- АНАЛІТИЧНИЙ ЦЕНТР МЕДИЧНОЇ СТАТИСТИКИ» ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСНОЇ РАДИ

2.1. Історія виникнення та загальна інформація про функціонування комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради

Історія виникнення комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради почалася з вересня 1950 року, коли рішенням Дніпропетровської обласної ради було створено обласний корпус санітарної освіти, який у січні 1989 року реорганізовано в обласний центр здоров'я.

Цей заклад охорони громадського здоров'я пройшов шлях від освіти, тобто впровадження елементів санітарної грамоти, до гігієнічного виховання та навчання населення області, і в результаті став спеціалізованим профілактичним закладом сфери охорони громадського здоров'я.

Діяльність КП «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради відображає етапи профілактичної роботи у сфері охорони громадського здоров'я Дніпропетровської області.

З 1953 по 1960 рік Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики, який мав назву Обласний центр здоров'я, займався підтримкою масового народного руху за підвищення і популяризацію санітарної культури, благоустрій населених пунктів, виступав пропагандистом і організатором руху за здоров'я на місцевому рівні.

Цей період характеризувався створенням мережі центрів здоров'я у містах Дніпропетровськ, Дніпродзержинськ, Кривий Ріг, Павлоград, Верхньодніпровськ, Нікополь. Розвиток даного руху мав успіхи і реалізувався завдяки впровадженню місячників чистоти, проведенню свят здоров'я, виданню та розповсюдженню листівок, пам'яток, оголошень, плакатів, завдяки роботі санітарної техніки. Така організаційна робота щодо активізації здорового способу життя та збереженню здоров'я була зафіксована в науково-популярному фільмі під назвою «Естафета здоров'я», який було розроблено спеціалістами Центру здоров'я разом з представниками кіностудії м. Києва.

З 1959 року за ініціативою Дніпропетровського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики (Центру здоров'я області) було розпочато масове гігієнічне навчання робітників колгоспів за спеціально розробленими програмами у співпраці з науковцями Дніпропетровської державної медичної академії (для тваринників, польовників, механізаторів, робітників з отрутохімікатами).

А у 1960 році вперше у Дніпропетровській області на рівні країни було створено цільові курси з гігієнічного навчання працівників та інженерно-технічних робітників промислових підприємств усіх сфер діяльності, який розкривав основи гігієни праці та профілактики захворювань. Такі курси мали цільовий характер і були розроблені у відповідності до програм навчання, які здійснювалися спеціалістами Дніпропетровського медичного інституту, а саме кафедри гігієни праці, і щорічно охоплювали до 20% усіх категорій працівників.

На постійній основі проводився курс гігієнічного навчання для учнів професійно-технічних училищ та студентів початкових курсів вищих учбових закладів з питань охорони здоров'я, а також іншої учнівської молоді (8-10 класи шкіл) медичними працівниками за відповідними програмами.

У 1963 році Обласному центру здоров'я було додано регалії і повноваження Всеукраїнської школи передового досвіду, на території якої провели близько 35 державних і обласних семінарів, значну кількість науково-

практичних конференцій з актуальних проблем охорони громадського здоров'я, в тому числі з питань, що стосуються популяризації сім'ї та шлюбу, охорони здоров'я жителів і працівників сільської місцевості, заборони алкогольних напоїв, тютюнопаління і наркотиків, проведення підвищення кваліфікації і моніторингу знань керівників підприємств щодо протиепідемічних і санітарно-гігієнічних питань. Спеціалісти Центру охорони здоров'я були відзначені медалями та дипломами за організацію та проведення пропагандистського забезпечення системи «Шлюб, сім'я, здорове потомство» в Дніпропетровській області.

З 1959 року для різних категорій і вікових груп населення працювали народні університети здоров'я з потужністю викладання курсів за 11 профілями щороку для близько 20 тисяч громадян, які періодично були відзначені нагородами на міжнародному та державному рівні.

Серед населення сіл набули популярності агітаційно-консультативні автомобільні поїзди «Здоров'я», завданням яких був виїзд на поля, у тракторні бригади на період сільськогосподарських робіт у літню пору року.

У 1990-2000 роки були організовані та проводилися оздоровчі заходи масового характеру (міжнародна кампанія «Не курити і стати переможцем», обласний конкурс «Красота і здоров'я в гармонії», марафони «Здоров'я без тютюну, алкоголю і наркотиків» і «Медицина і спорт проти наркотиків». Ще у той час стали популярними і до того ж здійснюються по сьогодні популяризаційні заходи, присвячені Всесвітнім і Міжнародним дням з охорони здоров'я, а також такі громадські активності, як «Дні здоров'я» для населення у торговельних центрах, місцях масового перебування людей, (площах, базарах, церквах), у процесі яких здійснюється вимір тиску (очного, артеріального), оцінюється рівень глюкози в крові, вага людей, робляться флюорографічні обстеження, надаються консультації з питань ведення здорового способу життя, розповсюджується популярна та цікава санітарно-освітня література [21].

На сьогоднішній день комунальне підприємство «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради є спеціалізованою медичною установою сфери охорони громадського здоров'я, яка виконує діяльність з покращення гігієнічної культури населення в області, здійснює організацію та проведення заходів, що визнані сприяти розвитку державної політики у галузі охорони громадського здоров'я, популяризації заходів із ведення здорового способу життя та первинним крокам із профілактики захворювань, а також робить доступною медико-гігієнічну інформацію для усіх категорій населення, незалежно від віку та соціального статусу.

Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики (Центр здоров'я) виконує роль ключового закладу сфери формування здорового способу життя населення, який здійснює організаційно-методичну допомогу чотирьом міським центрам здоров'я у Дніпропетровську, Кривому Розі, Дніпродзержинську та Павлограді, а також закладам охорони здоров'я обласного, міського, районного рівнів.

Інформаційно-аналітичний центр медичної статистики у Дніпропетровській області займається здійсненням моніторингових досліджень рівня гігієнічних знань у громадян на території Дніпропетровської області. Також організовує проведення соціологічних опитувань з питань репродуктивності здоров'я, профілактики різноманітних захворювань, які передаються статевим шляхом, ВІЛ-інфекції, СНІДу, ведення здорового способу життя, профілактики тютюнопаління, вживання наркотичних препаратів, алкоголізму.

Співробітниками Інформаційно-аналітичного центру медичної статистики у Дніпропетровській області здійснюється створення та впровадження на практиці просвітницько-пропагандистських заходів із забезпечення виконання програм області з питань охорони здоров'я, проводиться координаційна робота різних організацій, підприємств, відомств,

служб, функціонування яких стосується питань ведення здорового способу життя громадянами.

Комунальне підприємство «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради територіально знаходиться за адресою: Дніпропетровська область, м. Дніпро, вул. Новосільна, 1, 49000. Його сайт (<https://dniprophc.com.ua/>) є дієвим і наповнений значною кількістю корисної та цікавої інформації про специфіку діяльності закладу, напрями його роботи та пропозиції для населення і фахівців.

Варто відмітити *ключові завдання* в роботі Дніпропетровського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики [21]:

1. Проведення популяризаційних заходів із формування здорового способу життя, здійснення профілактичних процедур з мінімізації поведінкових факторів ризику виникнення хронічних неінфекційних захворювань, у тому числі серцево-судинних, онкологічних, а також найбільш поширених інфекційних хвороб – туберкульозу, ВІЛ, СНІДу тощо.
2. Прийняття участі у формуванні та реалізації цільових програм і нормативно-правових документів щодо ведення здорового способу життя населенням.
3. Здійснення діяльності організаційно-методичного, консультативно-оздоровчого характеру, розрахованого на маси громадян, з елементами гігієнічного навчання населення.
4. Проведення організаційних і підготовчих заходів з формування науково-популярних матеріалів та їх розповсюдженням серед різних категорій населення, здійснення пропагандистсько-видавничої діяльності.
5. Виконання підготовчих робіт щодо створення експозицій, а також організації фотовиставок з приводу проведення визначних подій у галузі охорони громадського здоров'я в області.

6. Формування методичних матеріалів з організації курсів гігієнічного навчання контингентів, що знаходяться у декреті, здійснення медико-екологічного виховання населення.

7. Здійснення навчання і підготовки волонтерських груп із числа студентів та учнівської молоді для проведення роз'яснювальних робіт серед їх ровесників з питань профілактики шкідливих звичок для здоров'я, а також формування культури здоров'я і ведення здорового способу життя.

8. Створення анкетних матеріалів та проведення соціологічних опитувань щодо дослідження рівня знань населення у питаннях підтримки здорового способу життя. Здійснення моніторингових процедур із виявлення поширеності ризикованих поведінкових патернів серед окремих категорій населення, встановлення поінформованості із заходів профілактики особливо небезпечних хвороб.

9. Проведення організаційних заходів з підготовки та підвищення кваліфікації медичних працівників і педагогічних кадрів у напрямку формування методик промоції здорового способу життя.

10. Взаємодія із засобами масової інформації у питаннях формування громадської думки, удосконалення державної політики щодо забезпечення здорового способу життя населення, з метою досягнення високого рівня здоров'я населення Дніпропетровської області, профілактики захворювань.

Щодо проведення інформаційної роботи комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради варто відмітити, що понад 10 років на його базі здійснює своє функціонування прес-центр. Це дозволяє вчасно забезпечувати прес-анонсами місцевих журналістів обласних, міських, районних засобів масової інформації щодо подій, які відбуваються в закладах охорони здоров'я області, актуальними новинами та матеріалами з питань профілактики захворювань, прес-релізами до Міжнародних та Всесвітніх днів з проблем охорони здоров'я.

Ще одним аспектом інформаційної діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради є організація прес-конференцій, круглих столів в інформаційних агенціях «Новий міст», «Час» при підтримці організації «Національна спілка журналістів Дніпропетровщини», в редакціях різних місцевих газет. Також активно здійснюється проведення прямих телефонних ліній із залученням журналістів та за участі спеціалістів і учених Дніпропетровської державної медичної академії.

У практиці діяльності Дніпропетровського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики також використовується таке інформаційне рішення як демонстрація «біжучих рядків», відеокліпів, проведення тематичних передач, круглих столів, інтерв'ю, репортажів на обласному телебаченні при інформаційній підтримці центру.

Інформації про заходи, які відбуваються в галузі охорони громадського здоров'я Дніпропетровської області, повідомлення про епідеміологічну ситуацію, попередження про захворювання розміщуються не тільки на сайті обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики, а і дублюються на сайтах Головного управління охорони здоров'я Дніпропетровської облдержадміністрації та інформаційних агенціях області [21].

Тож з дослідження історії розвитку і функціонування комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради, а також з загальної інформації про його сучасну роботу видно, що установа працює у напрямі формування культури здоров'я у Дніпропетровській області, пройшла значний шлях існування з 1950 року від корпусу санітарної освіти і гігієни до Центру здоров'я і на сьогоднішній час до закладу сфери громадського здоров'я з інформаційно-аналітичною специфікою діяльності.

У подальшій роботі цікавим є більш детальне визначення і опрацювання видів і програм діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради.

2.2. Характеристика видів і програм діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради

У процесі дослідження особливостей роботи та матеріалів сайту комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради було встановлено здійснення ним певних видів діяльності [13], які більш детально наведено на рис. 2.1.

Як видно, заклад громадського здоров'я здійснює функції координатора установ, причетних до питань пропаганди здорового способу життя та культури гігієни; надає інформаційне забезпечення та методичну підтримку закладів охорони здоров'я області, освіти, культури, ЗМІ щодо епідситуації тощо; займається розробкою наглядних санітарно-освітніх матеріалів для різноманітних організацій, у тому числі для навчальних закладів, медичних установ; інформаційно і популяристично підтримує діяльність наукових і професійних закладів у медицині; здійснює інформаційно-просвітницьку роботу з актуальних медичних питань щодо охорони здоров'я населення; приймає участь у підвищенні кваліфікації медичного персоналу щодо ведення здорового способу життя.

Аналіз переліку видів діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради показав, що яскраво відстежується інформаційна, просвітницька, координаційна робота закладу.

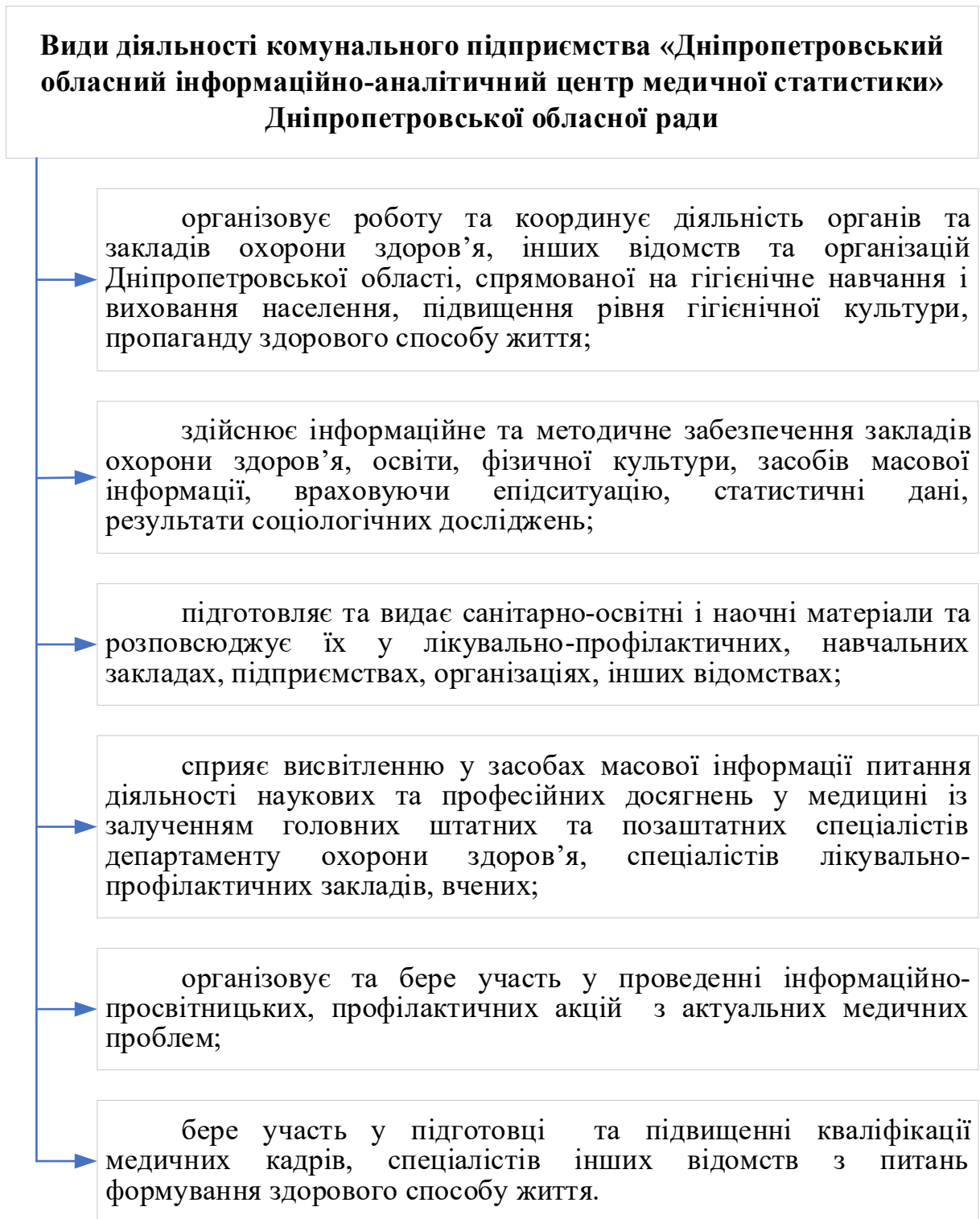

Рис. 2.1. Характеристика видів діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради

Джерело: складено автором при використанні [13]

Комунальне підприємство «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради функціонує у відповідності до Програм громадського здоров'я, основні функції яких визнані Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ). Їх перелік наведено на рис. 2.2.

**Основні функції Програм громадського здоров'я, затверджені
Всесвітньою організацією охорони здоров'я**

- забезпечення лідерства з питань, важливих для здоров'я, і участь у партнерствах, коли необхідні спільні дії;
- формування порядку денного наукових досліджень і стимулювання збору, освоєння і поширення цінних знань;
- встановлення норм і стандартів, сприяння та контроль за їх виконанням;
- формулювання етичних і заснованих на доказах варіантів політики;
- моніторинг ситуації та оцінка тенденцій в галузі охорони здоров'я.

Рис. 2.2. Основні функції Програм громадського здоров'я, затверджені Всесвітньою організацією охорони здоров'я

Джерело: складено автором при використанні [13]

Як визначається Всесвітньою організацією охорони здоров'я, *здоров'я* – є станом повного фізичного, психічного та соціального добробуту, а не лише характеризується як відсутність хвороб чи недуг.

А *громадське здоров'я* було визначено як процес запобігання захворювань, травматизму, інвалідності та продовження тривалості життя, з

урахуванням ведення здорового способу життя в здоровому середовищі й умовах життєдіяльності для сучасного та майбутніх поколінь.

Однією з найважливіших стратегій покращення громадського здоров'я вважається пропагування і розвиток сучасної медицини та нейтральності в наукових дослідженнях.

Сучасне громадське здоров'я є результатом діяльності багатопрофільних бригад громадського здоров'я, до яких відносяться лікарі сфери громадського здоров'я, спеціалісти з інфекційних захворювань, психологи, епідеміологи, біологічні статисти, медичні мікробіологи, посадові особи із санітарного стану навколишнього середовища, менеджери, юристи, інженери та інспектори з громадського здоров'я, фармацевти, стоматологи, медичні сестри у сфері громадського здоров'я, дієтологи і нутриціологи, ветеринари, соціологи, спеціалісти з розвитку громад, експерти у сфері комунікації, спеціалісти з біоетики тощо. Таку багатогранну спільноту має координувати та забезпечувати їй майданчик для реалізації планів і завдань саме заклад громадського здоров'я обласного рівня, з інформаційно-аналітичним профілем діяльності по типу досліджуваної у роботі установи.

Щодо актуальності і важливості галузі охорони громадського здоров'я на сьогоднішній день варто відмітити такі нормативно-правові фактори забезпечення її пропагування та поширення у масах:

- 1) затвердження Концепції розвитку системи громадського здоров'я Кабінетом Міністрів України, листопад 2016 р.;
- 2) запровадження принципу збереження здоров'я населення, який реалізується таким чином, що всі ухвалені рішення урядом аналізуватимуться з позиції впливу їх впровадження на громадське здоров'я, 2018 рік.

Тож перелічені вище види та програми діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради є необхідними для гармонійного розвитку сфери громадського здоров'я та забезпечення

пропагування і навчання принципам ведення здорового способу життя населення.

Щоб більш детально дослідити специфіку діяльності Дніпропетровського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики варто розглянути його організаційну структуру та призначення структурних підрозділів.

Схематично для наглядності організаційну структуру комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради представлено на рис. 2.3.

Так, як видно з переліку структурних підрозділів закладу громадського здоров'я, його організаційна структура має функціональний характер, тобто робота розподілена і розмежована за функціональним спрямуванням.

Крім керівництва та підрозділів, супроводжуючих, навчальних забезпечуючих основну діяльність інформаційно-аналітичного центру, до його складу відносяться такі *ключові відділи*:

- відділ медичної статистики та аналітичної обробки статистичної звітності;
- відділ координації комп'ютерних технологій, систем та інформаційного забезпечення;
- відділ економічної статистики та аналізу;
- відділ консолідування звітів;
- відділ комунікаційної роботи та планування.

Спрямованість діяльності підрозділів Дніпропетровського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики відповідає напрямам і видам діяльності закладу. Особливо варто відмітити наявність окремих відділів з аналітичної роботи та інформаційного забезпечення у координації з комп'ютерними технологіями та системами, що є сучасним вектором розвитку в медицині, громадському здоров'ї та майже всіх сферах життєдіяльності людей.

Рис. 2.3. Організаційна структура комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради

Джерело: складено при використанні [39]

Таким чином, було надано характеристику видів і програм діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради. Аналіз переліку видів діяльності підприємства показав, що яскраво відстежується інформаційна, просвітницька, координаційна робота закладу. Визначено, що види та програми діяльності Дніпропетровського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики є необхідними для гармонійного розвитку сфери громадського здоров'я та забезпечення пропагування і навчання принципам ведення здорового способу життя населення.

Наведено організаційну структуру та встановлено призначення структурних підрозділів інформаційно-аналітичного центру. Встановлено, що його організаційна структура має функціональний характер, тобто робота розподілена і розмежована за функціональним спрямуванням. Визначено, що спрямованість діяльності підрозділів Дніпропетровського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики відповідає напрямам і видам діяльності закладу. Особливо варто відмітити наявність окремих відділів з аналітичної роботи та інформаційного забезпечення у координації з комп'ютерними технологіями та системами, що є сучасним вектором розвитку в медицині, громадському здоров'ї та майже всіх сферах життєдіяльності людей.

Проведене дослідження специфіки роботи закладу громадського здоров'я – Дніпропетровського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики розкрило його пріоритети діяльності – організація і проведення заходів щодо покращення поінформованості і обізнаності населення у необхідності підтримки здорового способу життя, а також моніторинг та аналітичне дослідження показників стану здоров'я громадян області. Тож у подальшому доцільним є аналіз показників громадського здоров'я у Дніпропетровській області та інформованості населення щодо ведення здорового способу життя.

2.3. Аналіз показників громадського здоров'я у Дніпропетровській області та інформованості населення щодо ведення здорового способу життя

Перед аналізом показників громадського здоров'я варто надати загальну характеристику самій області, в якій проживає населення. Так, Дніпропетровська область відноситься до однієї із найбільш економічно розвинених в Україні регіонів. Її географічне положення характеризується як вигідне, вона є забезпеченою природними ресурсами, промисловий і науковий потенціал даної області має суттєву потужність, сільськогосподарське виробництво достатньо розвинуте, також значним рівнем розвитку характеризується сфера транспорту і зв'язку.

Відстань від столиці України до м. Дніпро складає: автомобільним шляхом – 480 км, залізницею – 530 км. На території Дніпропетровської області, яка становить 31,9 тис. км² (тобто займає 5,3% площі України) проживає 3 142,0 тис. осіб (тобто 7,6% населення України) за даними на 2023 рік. Більшість населення регіону (84,1% людей) проживає у містах, тож рівень урбанізації на Дніпропетровщині є високим. Щільність населення Дніпропетровської області є найбільшою в державі, вона становить 98,4 осіб на 1 км², при тому, що середня щільність в Україні складає 75,2 осіб.

За адміністративно-територіальним устроєм Дніпропетровська область розподілена на 7 адміністративних одиниць – районів, які включають 86 територіальних громад.

Такі дані, що характеризують положення, чисельність населення та галузеву потужність, свідчать про значну заселеність Дніпропетровської області громадянами, тож особливо важливим є для такої густонаселеної території стан громадського здоров'я і моніторинг епідеміологічної ситуації для забезпечення громадської безпеки життєдіяльності населення.

Аналіз ключових показників стану громадського здоров'я Дніпропетровської області варто розпочати з найбільш проблемних даних. Так, з демографічної точки зору та визначення перспектив популяційних змін

в регіоні встановлено найвищий *рівень абортів серед жінок віком 20-34 роки*. Цей показник становить 1645,1 абортів на 100 тисяч жіночого населення, при державному значенні показника – 1138,1 абортів на 100 тисяч жінок відповідно. Більш наглядно ці дані відображено на рис. 2.4.

Відносно показників, які входять у групу «Дитинство та умови життя», то на рівні Дніпропетровської області відстежується динаміка щодо підвищення рівня щомісячних *витрат на тютюнові вироби*. Так, для одного домогосподарства області середньомісячний обсяг витрат складає 308,64 грн., порівняно з рівнем по країні в цілому – 224,5 грн. Цей обсяг витрат на тютюнові товари можна вважати відносним, але результати соціологічних опитувань та подібних розрахунків дозволили встановити потенційні фактори ризику та ключові негативні чинники, які впливають на стан громадського здоров'я населення.

Рис. 2.4. Рівень абортів серед жінок віком 20-34 роки у Дніпропетровській області станом на 2023 рік

Джерело: складено автором за [14]

Щодо оцінки стану громадського здоров'я та захворюваності населення Дніпропетровської області варто відмітити негативні тенденції поширення неінфекційних захворювань. Були відмічені високі значення такого показника, як передчасна смертність від серцево-судинних захворювань осіб віком від 30 до 69 років. Рівень смертності по області було встановлено значенням 510,7 осіб на 100 тисяч громадян, на то мість загальнодержавне значення відповідно склало 431,1 осіб на 100 тисяч громадян.

Наступним показником, який має відношення до функціонування сфери громадського здоров'я у Дніпропетровській області, є рівень смертності від самогубств, який досяг значення 20,1 осіб на 100 тисяч населення, а загальнонаціональне значення становить 16,1 осіб на 100 тисяч громадян.

Загалом смертність молодого населення по Дніпропетровщині віком 10-19 років була встановлена у розмірі 40,9 осіб на 100 тисяч населення при загальнонаціональному рівні 31,5 на 100 тисяч населення цієї вікової групи (рис. 2.5).

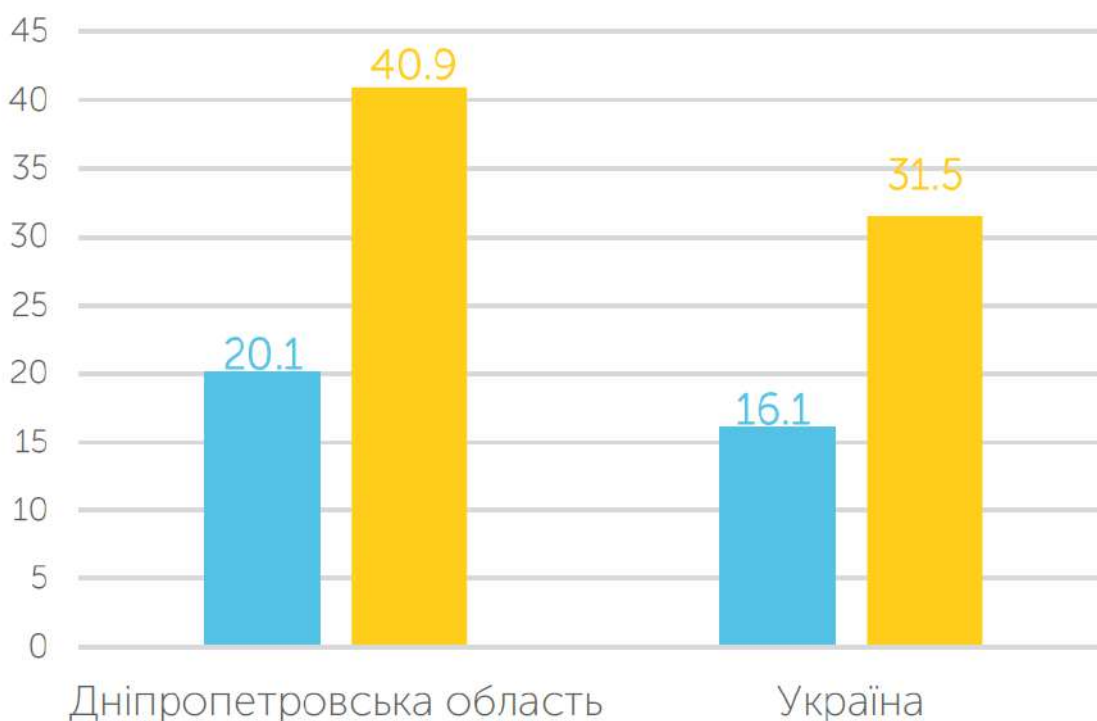

Рис. 2.5. Рівень смертності населення Дніпропетровської області від самогубств та молодого населення станом на 2023 рік

Джерело: складено автором за [14]

Такі значення показників смертності у Дніпропетровському регіоні виступають суттєвим сигналом (індикатором), який свідчить про наявність проблем і прогалин у знаннях населення щодо підтримки здорового способу життя, а відповідно про необхідність підвищення дієвості і ефективності діяльності закладів громадського здоров'я, у тому числі активізації роботи щодо вирішення цих проблем комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради.

Важливими показниками розвитку системи охорони громадського здоров'я та поінформованості громадян про належний спосіб підтримки здоров'я виступає рівень інфекційних захворювань. Так, у Дніпропетровській області із цієї групи високими є показники захворюваності на ВІЛ-інфекцію та СНІД. Рівень захворюваності на ВІЛ склав 113,3 осіб на 100 тисяч населення при національному рівні 41,1. А значення захворюваності на СНІД досягло 16,9 осіб на 100 тисяч громадян при загальнодержавному значенні 10,9 на 100 тисяч населення (рис. 2.6).

Рис. 2.6. Порівняння значень показників інфекційної захворюваності населення Дніпропетровської області на ВІЛ-інфекцію та СНІД станом на 2023 рік

Джерело: складено автором за [14]

Тож значення показників інфекційної захворюваності загалом по досліджуваному регіону визначені найвищими в Україні.

Крім показників з діагностики стану здоров'я громадян Дніпропетровської області також варто розглянути результати оцінки інших показників, що впливають на якість здоров'я і життя населення. Так щодо визначення рівня травматизму, аварій і нещасних випадків варто виділити такі суттєві показники для регіону:

- кількість дорожньо-транспортних пригод збільшилась у 2023 році, порівняно з попереднім звітним періодом, і склала 13,2%, тоді як загальнодержавне значення становило 4,6%. Тобто явним є суттєве перевищення кількості ДТП Дніпропетровської області при співставленні його з показником на рівні країни в цілому;

- питома вага водіїв, які користуються пасками безпеки при керуванні автомобілем, станом на 2023 рік у Дніпропетровській області досягла значення 33,2% і збільшилася відповідно до попереднього року на 11%, при цьому загальнодержавний показник становив 26,04%;

- кількість дорожньо-транспортних пригод із травмованими або загиблими в Дніпропетровській області досягла 8,8%, а загальнодержавний показник був лише 0,3%.

Більш наочно результати оцінки показників травматизму, аварій і нещасних випадків у Дніпропетровській області в 2023 році, порівняно з даними по країні, наведено на рис. 2.7.

Також за результатами більш детального дослідження показників громадського здоров'я населення Дніпропетровської області у 2023 році було сформовано таблицю 2.1, в якій вказано значення показників по області у порівнянні з загальнонаціональними даними цих показників та наведено барометр показників для наочності і зручності сприйняття загальної картини стану здоров'я громадян.

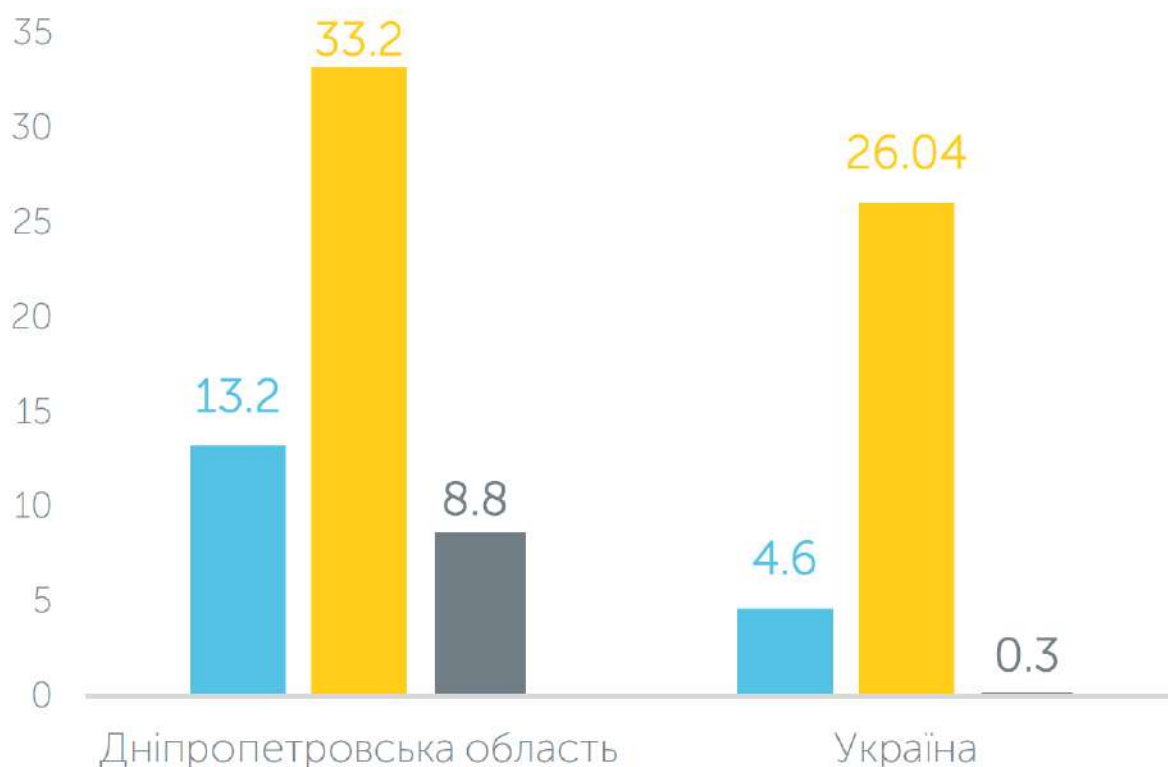

Рис. 2.7. Кількість дорожньо-транспортних пригод, питома вага водіїв, які користуються пасками безпеки при керуванні автомобілем, кількість дорожньо-транспортних пригод із травмованими або загиблими в Дніпропетровській області та Україні в цілому у 2023 році

Джерело: складено автором за [14]

Загалом метою і призначенням системи громадського здоров'я в Україні та її областях є збереження та зміцнення здоров'я людей, а також попередження хвороб, епідемій, забезпечення підвищення якості та збільшення тривалості життя громадян.

Проте, не дивлячись на активну організаційну, просвітницьку та інформаційно-аналітичну роботу закладів громадського здоров'я, у тому числі комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради, аналіз показників стану громадського здоров'я населення Дніпропетровської області у 2023 році показав наступне:

Таблиця 2.1

Результати моніторингу показників, які відображають стан здоров'я населення Дніпропетровської області у порівнянні з загальнонаціональними значеннями показників

ТЕМА	#	НАЗВА ПОКАЗНИКА	ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ОБЛАСТІ	НАЦІОНАЛЬНЕ ЗНАЧЕННЯ	ОДИНИЦІ ВИМІРУ	БАРОМЕТР ПОКАЗНИКІВ
Населення	1	Рівень народжуваності у жінок віком 15-19 років	15,3	15,8	на 1000 жінок	
	2	Частота абортів у віці 20-34 років	1645,1	1138,1	на 100 000 жіночого населення	
Дитинство та умови життя	3	Рівень щомісячних витрат на тютюнові вироби	308,64	224,5	гривень для 1 домогосподарства	
	4	Рівень щомісячних витрат на алкогольні напої	172,2	124,7	гривень для 1 домогосподарства	
	5	Рівень щомісячних витрат на охорону здоров'я	535,05	428,8	гривень для 1 домогосподарства	
Здоров'я та захворювання	6	Смертність населення внаслідок самогубств	20,1	16,1	на 100 000 населення	
	7	Передчасна смертність населення віком 30-69 років від цукрового діабету	2,5	5,5	на 100 000 населення	
	8	Частка населення, яке у разі настання хвороби не зверталося до лікаря, а просило поради у провізора аптеки	7,0	5,4	відсоток	
	9	Захворюваність на ВІЛ-інфекцію серед загального населення	113,3	41,1	на 100 000 населення	
	10	Захворюваність на СНІД серед загального населення	16,9	10,9	на 100 000 населення	
	11	Захворюваність на ТБ, включно з новими випадками та рецидивами	63,2	42,2	на 100 000 населення	

одне із найкращих значень по Україні
 середні значення
 значення, потребує до себе надзвичайної уваги
 національне значення

Продовження табл. 2.1

Здоров'я та захворювання	12	Частка 3H шийки матки, що мали III стадію із числа вперше виявлених	33,2	21,4	відсоток		
	13	Передчасна смертність населення віком 30-69 років від серцево-судинних захворювань	510,7	431,1	на 100 000 населення		
	14	Смертність немовлят до 1 року	6,8	6,7	на 1000 живонароджених		
	15	Смертність у віці 10-19 років	40,9	31,5	на 100 000 населення		
	16	Частка домогосподарств із наявністю дітей, що відносяться дуже позитивно до вакцинації	57,6	40,7	відсоток		
Надання послуг	17	Рівень охоплення щепленням від Гепатиту В3 до року	95,1	79,8	відсоток від плану		
	18	Рівень охоплення щепленням Поліо-4 (18 місяців)	99,3	83,0	відсоток		
	19	Рівень охоплення щепленням від АДП-м дорослі	18,2	47,0	відсоток		
Фактори ризику	20	Частка живонароджених із низькою вагою (менше 2500г)	6,40	5,52	відсоток		
Аварії, нещасні випадки, травматизм	21	Приріст кількості ДТП у порівнянні з минулим роком	13,2	4,6	відсоток		
	22	Відсоток водіїв, які використовують паски безпеки при знаходженні за кермом	33,2	26,04	відсоток		
	23	Приріст кількості ДТП із травмованими або загиблими у порівнянні з минулим роком	8,8	0,3	відсоток		
Життєві звички	24	Частка осіб 12 років і старше, що випалюють більше 20 цигарок за добу	0,0	3,0	відсоток		
	25	Частка осіб 12 років і старше, що випалюють від 16 до 20 цигарок за добу	22,9	32,4	відсоток		

■ одне із найкращих значень по Україні
 ■ середнє значення
 ■ значення, потребує до себе надзвичайної уваги
 | національне значення

- 1) значною виявилася чисельність абортів в регіоні загалом та порівняно з державним рівнем, на що необхідно звернути увагу закладам охорони громадського здоров'я;
- 2) рівень смертності населення віком 10-19 років створює негативну ситуацію в області;
- 3) щомісячні витрати домогосподарств на тютюнові вироби та алкогольні напої є вищими, ніж на рівні країни, що становить небезпеку і загрозу здоров'ю населення;
- 4) високими є показники захворюваності населення Дніпропетровської області на ВІЛ-інфекцію та СНІД, що є суттєвим негативним фактором впливу на життєдіяльність громадян і якість їх здоров'я;
- 5) нажаль зафіксовано проблеми у ситуації з дорожньо-транспортними пригодами на Дніпропетровщині, внаслідок яких з'явився приріст смертності та травматизму населення на дорогах. Так, приріст ДТП з травмованими і загиблими в Дніпропетровській області на 8% вище загальнонаціонального рівня.

Таким чином, аналіз показників громадського здоров'я населення у Дніпропетровській області показав, що необхідними є активізація роботи закладів громадського здоров'я, підвищення ефективності заходів із збереження та покращення здоров'я людей та посилення інформованості й обізнаності населення у питаннях ведення здорового способу життя та відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих.

Висновки до розділу

Дослідження історії виникнення комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради показало, що вона почалася з вересня 1950 року, коли рішенням Дніпропетровської обласної ради було створено обласний корпус санітарної освіти, який у січні 1989 року

реорганізовано в обласний центр здоров'я. Цей заклад охорони громадського здоров'я пройшов шлях від освіти, тобто впровадження елементів санітарної грамоти, до гігієнічного виховання та навчання населення області, і в результаті став спеціалізованим профілактичним закладом сфери охорони громадського здоров'я. На сьогоднішній день комунальне підприємство «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради є спеціалізованою медичною установою сфери охорони громадського здоров'я, яка виконує діяльність з покращення гігієнічної культури населення в області, здійснює організацію та проведення заходів, що визнані сприяти розвитку державної політики у галузі охорони громадського здоров'я, популяризації заходів із ведення здорового способу життя та первинним крокам із профілактики захворювань, а також робить доступною медико-гігієнічну інформацію для усіх категорій населення, не залежно від віку та соціального статусу. Тож з дослідження історії розвитку і функціонування комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради, а також з загальної інформації про його сучасну роботу видно, що установа працює у напрямі формування культури здоров'я у Дніпропетровській області, пройшла значний шлях існування з 1950 року від корпусу санітарної освіти і гігієни до Центру здоров'я і на сьогоднішній час до закладу сфери громадського здоров'я з інформаційно-аналітичною специфікою діяльності.

Було надано характеристику видів і програм діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради. Аналіз переліку видів діяльності підприємства показав, що яскраво відстежується інформаційна, просвітницька, координаційна робота закладу. Визначено, що види та програми діяльності Дніпропетровського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики є необхідними для гармонійного

розвитку сфери громадського здоров'я та забезпечення пропагування і навчання принципам ведення здорового способу життя населення.

Наведено організаційну структуру та встановлено призначення структурних підрозділів інформаційно-аналітичного центру. Встановлено, що його організаційна структура має функціональний характер, тобто робота розподілена і розмежована за функціональним спрямуванням. Визначено, що спрямованість діяльності підрозділів Дніпропетровського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики відповідає напрямам і видам діяльності закладу. Особливо варто відмітити наявність окремих відділів з аналітичної роботи та інформаційного забезпечення у координації з комп'ютерними технологіями та системами, що є сучасним вектором розвитку в медицині, громадському здоров'ї та майже всіх сферах життєдіяльності людей.

Проведене дослідження специфіки роботи закладу громадського здоров'я – Дніпропетровського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики розкрило його пріоритети діяльності – організація і проведення заходів щодо покращення поінформованості і обізнаності населення у необхідності підтримки здорового способу життя, а також моніторинг та аналітичне дослідження показників стану здоров'я громадян області. Тож у подальшому доцільним є аналіз показників громадського здоров'я у Дніпропетровській області та інформованості населення щодо ведення здорового способу життя.

Проведено аналіз показників громадського здоров'я у Дніпропетровській області та інформованості населення щодо ведення здорового способу життя. Встановлено, що не дивлячись на активну організаційну, просвітницьку та інформаційно-аналітичну роботу закладів громадського здоров'я, у тому числі комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради, аналіз показників стану громадського здоров'я населення Дніпропетровської області у 2023 році

показав наступне: значною виявилася чисельність абортів в регіоні загалом та порівняно з державним рівнем, на що необхідно звернути увагу закладам охорони громадського здоров'я; рівень смертності населення віком 10-19 років створює негативну ситуацію в області; щомісячні витрати домогосподарств на тютюнові вироби та алкогольні напої є вищими, ніж на рівні країни, що становить небезпеку і загрозу здоров'ю населення; високими є показники захворюваності населення Дніпропетровської області на ВІЛ-інфекцію та СНІД, що є суттєвим негативним фактором впливу на життєдіяльність громадян і якість їх здоров'я; нажалі зафіксовано проблеми у ситуації з дорожньо-транспортними пригодами на Дніпропетровщині, внаслідок яких з'явився приріст смертності та травматизму населення на дорогах. Так, приріст ДТП з травмованими і загиблими в Дніпропетровській області на 8% вище загальнонаціонального рівня. Аналіз показників громадського здоров'я населення у Дніпропетровській області показав, що необхідними є активізація роботи закладів громадського здоров'я, підвищення ефективності заходів із збереження та покращення здоров'я людей та посилення інформованості й обізнаності населення у питаннях ведення здорового способу життя та відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих.

РОЗДІЛ 3

РОЗРОБКА РЕКОМЕНДАЦІЙ З РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УСТАНОВ ГРОМАДСЬКОГО ЗДОРОВ'Я

3.1. Формування структури системи інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я

На сучасному етапі розвитку вітчизняної системи охорони громадського здоров'я цілком очевидним є той факт, що існуючий стан інформаційно-аналітичної діяльності установ цієї сфери потребує зміни підходів до вирішення проблем постійного збільшення інформаційних потоків – отримання, обробки, аналізу та зберігання інформації, що в свою чергу вимагає відповідного ресурсного забезпечення. Інтеграція нашої країни до єдиного інформаційного простору та всеохоплюючі процеси глобалізації і цифровізації доводять, що це питання набуває особливого значення. Невід'ємною складовою сучасних перетворень у функціонуванні установ сфери громадського здоров'я виступає саме інформаційно-аналітична діяльність, як підґрунтя прийняття вчасних та ефективних управлінських рішень у сфері охорони здоров'я населення [35].

Питання вдосконалення механізмів управління та прийняття рішень у сфері охорони громадського здоров'я знайшли відображення в дослідженнях Т. Авраменко, М. Білинської, Н. Васюк, В. Князевича, Я. Радиша та ін. Дослідження питань регулювання у сфері охорони громадського здоров'я представлені в працях вітчизняних вчених Ю. Вороненка, О. Гульчій, І. Гущука, В. Москаленка, І. Рожкової, Н. Рингач. Проблеми, пов'язані з розробкою програм формування здорового способу життя у контексті формування та реалізації державної політики з покращення громадського здоров'я в Україні досліджено у численних

працях провідних науковців Л. Жаліло, І. Солоненка, І. Рожкової та ін. Варто відмітити, що більшість праць, пов'язаних з питаннями удосконалення політики та механізмів громадського здоров'я вказують на необхідність здійснення якісної інформаційно-аналітичної діяльності установами сфери громадського здоров'я на принципах автоматизації та використанні сучасних інформаційно-комунікаційних технологій.

Впровадження, адаптація та повсюдне застосування перспективних інформаційно-комунікаційних технологій у діяльності установ громадського здоров'я забезпечують інформаційно-аналітичну підтримку прийняття своєчасних та дієвих управлінських рішень на усіх рівнях (державному, регіональному, місцевому), а також супроводжують інформаційну складову політики з охорони громадського здоров'я, в тому числі у питаннях формування культури здоров'я людей та поінформованості їх веденню здорового способу життя. Це забезпечує інформаційні потреби як безпосередньо інформаційно-аналітичних центрів медичної статистики, центрів контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України, центрів громадського здоров'я, закладів охорони здоров'я, органів державного управління та місцевого самоврядування, так і суспільства загалом, створює необхідні умови задля об'єктивного і вчасного інформування про результати діяльності системи громадського здоров'я та кроків, які ними вживаються для вирішення питань життєдіяльності суспільства.

Утім, у чинних законодавчих документах досі відсутнє визначення базового поняття «інформаційно-аналітична діяльність установ сфери громадського здоров'я», хоча саме цю функцію останнім часом все частіше оголошують як найбільш актуальну. Варто зазначити, що на сучасному етапі на державному рівні не виконуються необхідні роботи задля підвищення якості існуючих та розробки нових комплексних інформаційно-аналітичних систем у сфері громадського здоров'я повною мірою. Діяльність переважної кількості елементів інформаційно-

аналітичних систем спрямована лише на окремі точкові, фрагментарні рішення з моніторингу стану навколишнього середовища або стану здоров'я населення, які без поширення на всю територію країни, поєднання та аналізу між собою не дозволяють отримати повноцінну обґрунтовану інформацію щодо стану громадського здоров'я та прийняття заходів з його покращення. Результатом цього стає гальмування впровадження інформаційного та аналітичного забезпечення у сфері громадського здоров'я та істотно зменшується його ефективність, призводить до прийняття несвоєчасних та не зовсім вірних рішень, які загрожують розвитку та наражають систему охорони здоров'я на небезпеку. Що стосується питання дослідження проблем та розробки інформаційно-аналітичних систем у сфері формування культури здоров'я, то у національному науковому просторі така концепція взагалі відсутня.

Сьогодні видається неможливим прозоре відстеження узгодженості та несуперечності цілей, що ставляться на усіх рівнях управління у медичній галузі, сфері громадського здоров'я, здійснення контролю за їх дотриманням з наступним прийняттям рішень щодо забезпечення їх досягнення, оскільки існує недостатнє оснащення органів системи громадського здоров'я програмно-апаратними засобами і технологіями, науково-методичними положеннями з реалізації інформаційно-аналітичної діяльності, відсутня чітко сформована система індикаторів/показників, методик їх розрахунку для формування комплексної аналітичної інформації, методичної та інструментальної підтримки процесів підготовки та прийняття управлінських рішень у сфері громадського здоров'я.

Також необхідно додати відсутність розвиненої статистичної, аналітичної бази, необхідних захищених мереж телекомунікацій, що дозволяють використовувати дані відокремлених установ, систематизованої інформаційної бази даних з потужним довідниковим апаратом. До того ж на сьогодні використання сучасних спеціалізованих

інформаційно-пошукових систем у сфері громадського здоров'я майже відсутнє [5].

Тож дієвим способом реалізації інформаційно-аналітичної діяльності у сфері громадського здоров'я населення України є запровадження відповідного автоматизованого комплексу функціональних складових (модулів), які передбачають подання, приймання та автоматизовану комп'ютерну обробку інформації в електронному вигляді, створення електронних реєстрів та їх взаємодії, використання аналітичних процесів для всебічного та оперативного аналізу. Комплекс таких функціональних модулів повинен бути об'єднаний у єдину автоматизовану інформаційно-аналітичну систему. Основними елементами інформаційно-аналітичної системи установ сфери громадського здоров'я повинні бути: бази даних необхідної інформації, система індикаторів стану здоров'я населення, стану навколишнього середовища, системи обробки даних, системи зв'язку, передачі, захисту інформації, системи прогнозування зміни індикаторів сфери громадського здоров'я, бази типових управлінських рішень при певних обставинах (комбінаціях індикаторів), обладнані цифрові робочі місця користувачів. Таким чином, комп'ютерно-обчислювальна техніка, системне і спеціалізоване програмне забезпечення, науково-обґрунтовані методики, кваліфіковані спеціалісти виступають ключовою основою комплексу засобів, необхідних для розробки та використання автоматизованих систем інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я [7].

У зв'язку з цим рішенням для повноцінної реалізації інформаційно-аналітичної функції установ громадського здоров'я, а також інструментом для забезпечення формування культури здоров'я населення України, може бути програмний комплекс інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я, архітектуру якої можна наглядно представити у вигляді системи (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Структура системи інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я

Джерело: розроблено автором

Запропонована структура системи інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я може стати прикладом модернізації даної галузі та запровадження інформаційно-аналітичної складової для ефективної взаємодії всіх ланцюгів і учасників системи громадського здоров'я. Така система виступає як сукупність взаємодіючих окремих підсистем (функціональних модулів), що мають своє призначення:

1) модуль «моніторингу та збору даних» дозволяє отримати в систему первинні дані з різноманітних джерел (закладів охорони здоров'я, діагностичних центрів, мобільних лабораторій, стаціонарних постів моніторингу стану навколишнього середовища, метеостанцій тощо) щодо стану здоров'я населення та факторів, що на нього впливають. У цьому модулі відбувається перевірка інформації та її розподілення за необхідними класифікаторами;

2) модуль «Здоров'я населення», в якому зібрано показники та їх значення за певними блоками (групами) у динаміці за періодами (роками, півріччями, кварталами тощо), які свідчать про стан здоров'я населення певної території та його захворювання. В ідеалі дані повинні збиратися та бути представленими у системі в реальному режимі часу;

3) модуль «Чинники впливу на здоров'я населення» служить для збору, накопичення та аналізу даних про найбільш значущі здоров'яформуючі фактори, такі як стан навколишнього середовища в місцях проживання, умови навчання та виховання, стан та безпека харчування і водопостачання, рівень медичної допомоги населенню тощо. У тому числі варто відстежувати такий показник як стан культури здоров'я населення, який свідчить про ефективність функціонування системи громадського здоров'я;

4) аналітичний модуль призначено для встановлення причинно-наслідкових залежностей між станом здоров'я населення та здоров'яформуючими факторами, визначення ризику формування патологій, виникнення епідемій при наявності соціальних, медико-біологічних та інших факторів ризику; прогнозування зміни здоров'я

населення при зміні ситуації у навколишньому середовищі; визначення наслідків забруднення навколишнього середовища та оцінка ефективності природоохоронних заходів та заходів з охорони громадського здоров'я. У рамках даного модулю повинні визначатися контрольні рівні захворюваності населення, притаманні для певної території, та встановлюватися залежності критичного їх перевищення від зміни стану довкілля (зокрема, в разі екстремальних чи аварійних ситуацій);

5) освітньо-інформаційний модуль дає можливість інформувати населення та навчати його необхідним заходам зі збереження власного здоров'я, вчасного звернення до лікарів, забезпечити населення знаннями, вміннями та навичками щодо захисту від соціально-небезпечних захворювань та ризиків виникнення їх наслідків;

6) управлінський модуль передбачає аналіз варіантів впливу установ сфери охорони здоров'я та громадського здоров'я на певні ситуації, визначення оптимальних шляхів вирішення проблем, розробку оптимізаційних заходів та прийняття рішень;

7) нормативний та технічний модулі є не основними, а супроводжуючими, які дозволяють автоматизованій системі інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я працювати коректно.

Прикладом набору показників для наповнення модулю «Чинники впливу на здоров'я населення», а саме блоку «Стан навколишнього середовища» може бути перелік, наведений на рис. 3.2.

 Показники атмосферного повітря	 Показники поверхневих вод	 Показники морської води	 Показники ґрунту
Пил ТЧ10 Пил ТЧ25 Концентрація CO Концентрація NOx Концентрація NO Концентрація NO2 Концентрація SO2 Концентрація O3 Концентрація H2S Концентрація NH3 Летючі органічні вуглеводні (ЛОВ) Одоранти та сірковмісні сполуки Швидкість вітру Напрямок вітру Температура Відносна вологість Атмосферний тиск	Каламутність Забарвленість Нітрати (селітра) Абсорбція при $\lambda=254\text{nm}$ Хімічне споживання кисню Біохімічне споживання кисню Нітрити Розчинний кисень Азот амонійний $\text{NH}_4\text{-N}$ Калій Водневий показник Температура води Провідність Завислі речовини	Каламутність Електропровідність Солоність Щільність Швидкість звуку Концентрація кисню Насичення повітря Тиск води Температура води	Фосфати Амоній Нітратний азот Нітрити вільного та загального хлору Сульфати Загальне залізо

Рис. 3.2. Перелік можливих показників для наповнення блоку «Стан навколишнього середовища» системи інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності установ сфери громадського здоров'я

Джерело: розроблено автором за [16]

Загалом використання такої системи інформаційно-аналітичної діяльності дозволить різноманітним користувачам:

- мати доступ в онлайн-режимі до оперативної звітної інформації щодо стану здоров'я населення за закладами охорони здоров'я, містами, територіальними громадами, областями тощо (із групуванням за видами захворюваності);
- моніторити та контролювати стан захворюваності населення на конкретній території;
- ефективніше контролювати та реалізовувати проходження обов'язкових обстежень, здійснення вакцинації;
- отримувати дані щодо факторів та причин, які викликали захворюваність людей;

- реалізовувати освітньо-інформаційні функції щодо розвитку здорового способу життя населення та формування культури здоров'я;
- мати програмний інструментарій для здійснення аналітичних розрахунків і порівнянь та співставлень показників здоров'я населення, факторів, що на них впливають тощо;
- вчасно приймати обґрунтовані управлінські рішення у сфері громадського здоров'я.

3.2. Заходи з розвитку інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я

Для забезпечення реалізації запропонованої системи інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я необхідно вирішити ряд організаційних, технічних та інших завдань. Враховуючи міжнародний досвід та наукові дослідження, першим кроком повинно стати повноцінне розширення та реструктуризація діючої інфраструктури інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності закладів громадського здоров'я та охорони здоров'я, а саме автоматизованих технічних засобів та структурованих кабельних мереж, створення захищеної локальної та регіональної мережі, а на їх основі – системи взаємодії з необхідними інформаційними ресурсами та централізованої бази знань [3, с. 121].

Система інформаційно-аналітичної діяльності установ громадського здоров'я повинна мати певні складові та відповідати таким вимогам:

- створення єдиної інформаційної бази віддалених один від одного об'єктів і підрозділів установ сфери громадського здоров'я;
- організація ефективного руху інформаційних потоків;
- інформаційно-методичне забезпечення діяльності всіх підрозділів і об'єктів громадського здоров'я;

- обробка й аналіз інформації, яка одержується із зовнішнього середовища;
- забезпечення необхідного рівня безпеки і захисту інформаційних ресурсів сфери громадського здоров'я;
- надання можливості проведення автоматизованого ефективного аналізу необхідної інформації відповідно до створеного запиту користувача [8].

Виходячи з переліку завдань комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради на 2024 рік, можна акцентувати увагу на таких заходах, що потребують свого виконання в означений період для удосконалення діяльності:

1. Забезпечення виконання плану моніторингових досліджень на 2024 рік в повному обсязі.
2. В разі отримання результатів досліджень, що не відповідають вимогам нормативів, забезпечення своєчасного інформування органів виконавчої влади та інших зацікавлених організацій для відповідного реагування, в т.ч. згідно із положеннями Регламенту взаємодії територіальних органів Державної служби України з питань безпечності харчових продуктів та захисту споживачів та державних установ Міністерства охорони здоров'я України.
3. За результатами моніторингових досліджень проведення санітарно-освітньої та роз'яснювальної роботи серед населення.
4. Забезпечення активної співпраці з органами місцевого самоврядування, органами виконавчої влади та суб'єктами господарювання всіх форм власності з питань санітарно-епідемічного благополуччя населення та проведення лабораторно-інструментальних вимірювань та випробувань, у тому числі спираючись на позитивні знахідки в ході моніторингових досліджень.

Кожен із перелічених заходів потребує інформаційно-аналітичного забезпечення, більш ефективним воно буде через використання запропонованої вище автоматизованої системи інформаційно-аналітичної діяльності. Такі системи можуть розв'язувати завдання, складність яких перевищує людські можливості в десятки та сотні разів. Для отримання найбільшої ефективності системи необхідно адаптувати до конкретних умов сфери громадського здоров'я, у тому числі у питаннях охорони здоров'я та реалізації публічної політики з формування культури здоров'я.

Для повноцінного використання результатів попередньо запропонованої системи інформаційно-аналітичної діяльності важливим елементом процесу її впровадження повинно стати створення автоматизованого (цифрового) робочого місця у вигляді системи методичних, технічних, програмних засобів з використанням персональних електронно-обчислювальних машин останніх поколінь. Головне призначення цифрового робочого місця аналітика – гнучка автоматизація функцій користувача в реальному вимірі часу. Такий підхід дозволить оперативно використовувати великі масиви довідкової, статистичної, іншої інформації, швидко обробляти документи, формувати звіти та довідкові файли, користуючись даними систем різних установ, обмінюватись інформацією з іншими відділами та організаціями, користуватись електронною поштою, проводити аналітичні дослідження тощо.

Проте, на сьогоднішній день спостерігається дуже слабе апаратне та програмне забезпечення установ системи охорони здоров'я та громадського здоров'я, де в основному використовується застаріла техніка та застаріле програмне забезпечення, що виконує примітивні функції. Це в свою чергу призводить до зниження ефективності та, подекуди, неможливості виконання поставлених завдань, тим більше у стислі терміни [24, с. 25].

Зрозуміло, що ефективна організація інформаційно-аналітичної діяльності в установах громадського здоров'я можлива тільки за умов її відповідного правового забезпечення. При цьому аналіз вітчизняного нормативно-правового поля показує наявність низки законодавчих та інших нормативно-правових актів, спрямованих на регулювання, захист та розвиток вітчизняного інформаційного простору та аналітичної діяльності. Разом з цим, в Україні важливою проблемою залишається певна несистемність вітчизняної правової політики в інформаційній сфері, зокрема з огляду на те, що законодавчі акти ухвалюються з метою вирішення тактичних завдань, без урахування стратегічних орієнтирів та об'єктивних українських умов [22].

Для удосконалення українського інформаційного законодавства необхідним є затвердження конструктивних змін до існуючих законів, а також прийняття нових законодавчих актів, зокрема тих, що стосуються інформаційної складової системи охорони здоров'я та сфери громадського здоров'я, які б корелювали із законодавством Європейського Союзу.

Серйозною юридичною проблемою є також недосконалість або відсутність належного захисту інформації у більшості наявних інформаційних систем та мереж передачі інформації. Але, враховуючи потужний ІТ-потенціал українського суспільства, можна розраховувати на потенційні можливості для впровадження новітніх технологій в управлінні медичною і екологічною інформацією та адекватного адміністрування сферою громадського здоров'я.

Важливою умовою успіху модернізації української системи охорони здоров'я, у тому числі і системи громадського здоров'я є плідна взаємодія влади та бізнесу і громадських організацій, що знайшло підтвердження в активізації ринку медичних інформаційних систем та автоматизованих систем екологічного моніторингу. З іншої сторони, МОЗ України, як державному регулятору питань громадського здоров'я, необхідно проводити політику, спрямовану на досягнення

інтероперабельності (сумісності) комерційних цифрових продуктів (медичних інформаційних систем, модулів, реєстрів, іншого програмного забезпечення) для галузі громадського здоров'я.

Не меншої уваги потребує практична підготовка кваліфікованих кадрів до використання сучасних технологій інформаційно-аналітичного забезпечення, особливо менеджерів системи охорони здоров'я та громадського здоров'я, оскільки від їх фаховості залежить якість інформації та прийняття ефективних рішень з питань удосконалення вітчизняної сфери громадського здоров'я відповідно до світових стандартів. Впровадження системи інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я та використання таких її модулів, як модуль «Моніторингу та збору даних», модуль «Здоров'я населення», модуль «Чинники впливу на здоров'я населення», аналітичний модуль, освітньо-інформаційний модуль, управлінський модуль, нормативний та технічний модулі в режимі реального часу мають покращити ефективність прийняття управлінських рішень на усіх рівнях управління у сфері громадського здоров'я.

Підсумовуючи вищевикладене, варто зазначити, що такий комплексний, системний підхід до вирішення зазначеної проблеми та застосування дієвих механізмів у інформаційно-аналітичній діяльності установ сфери громадського здоров'я надасть необхідні можливості та створить додаткові переваги для ефективного управління цією сферою та реалізації якісної й ефективної публічної політики щодо формування свідомого ставлення до здорового способу життя та ведення культури здоров'я як одного з головних факторів збереження здорової української нації.

Висновки до розділу

Розроблено структуру системи інформаційно-аналітичної діяльності для установ сфери громадського здоров'я. Основними елементами інформаційно-

аналітичної системи установ сфери громадського здоров'я повинні бути: бази даних необхідної інформації, система індикаторів стану здоров'я населення, стану навколишнього середовища, системи обробки даних, системи зв'язку, передачі, захисту інформації, системи прогнозування зміни індикаторів сфери громадського здоров'я, бази типових управлінських рішень при певних обставинах (комбінаціях індикаторів), обладнані цифрові робочі місця користувачів. Запропонована система інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я може стати прикладом модернізації системи та запровадження інформаційно-аналітичної складової для ефективної взаємодії всіх ланцюгів і учасників системи громадського здоров'я.

Запропоновано заходи з розвитку інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я. Пропонується здійснення розширення та реструктуризації діючої інфраструктури інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності закладів громадського здоров'я та охорони здоров'я. Наведено технічні та організаційні вимоги до системи інформаційно-аналітичної діяльності. Акцентовано увагу на заходах, що потребують свого виконання в означений період для удосконалення діяльності досліджуваного підприємства на 2024 рік, виходячи з переліку його завдань. Встановлено, що кожен із перелічених заходів потребує здійснення інформаційно-аналітичної діяльності, яке доцільно реалізувати через використання автоматизованої системи. Запропоновано напрями нормативно-правового, апаратно-програмного, кадрового та інших видів забезпечення діяльності розробленої системи інформаційно-аналітичної діяльності. Встановлено, що саме комплексний, системний підхід та застосування сучасних механізмів і методів у інформаційно-аналітичній діяльності установ сфери громадського здоров'я нададуть необхідні можливості та створять додаткові переваги для ефективного управління цією сферою, у тому числі у питаннях щодо формування свідомого ставлення до здорового способу

життя та ведення культури здоров'я як одного з головних факторів збереження здорової української нації.

ВИСНОВКИ

У процесі підготовки дипломної робота було отримано такі основні висновки:

1. У процесі визначення ролі і значення інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я для суспільства було встановлено, що ключовим видом діяльності в сфері суспільного виробництва є збирання, накопичення, обробка, аналіз, продукування, зберігання, передача та використання інформації, тобто здійснення інформаційно-аналітичної діяльності. Інформаційно-аналітична діяльність буде мати найбільш сильний позитивний вплив у сфері громадського здоров'я як для профільних установ, так і для населення, оскільки відкриває можливості впровадження абсолютно нових методів моніторингу й аналізу стану навколишнього середовища та захворюваності людей. Глобальне впровадження інформаційно-аналітичної діяльності та інформаційно-комунікаційних технологій у всій системі охорони здоров'я та безпосередньо мережі громадського здоров'я дозволить створити нові комунікації та високоавтоматизоване інформаційне середовище, яке стане не тільки початком перетворення традиційної системи громадського здоров'я, а й суттєвим кроком до формування інформаційного суспільства, зацікавленого і обізнаного у питаннях збереження та покращення власного здоров'я.

2. Проведено аналіз підходів до здійснення інформаційно-аналітичної діяльності установами громадського здоров'я. Встановлено, що в Україні є деякі напрацювання у питаннях збору, обробки та систематизації даних та інформації щодо стану навколишнього середовища, здоров'я населення, рівня захворюваності на найбільш часті хвороби та інше. Визначено, що в останні роки, як метод спостереження за зміною здоров'я населення, усе ширше використовується принцип створення різних інформаційно-аналітичних систем, моніторингів, систем спостереження. Відмічено, що на сьогодні

системи моніторингу навколишнього середовища та стану здоров'я населення проектується до впровадження як окремі програмні продукти, що ускладнює виконання процедур співставлення даних, що їх наповнюють, між собою і виявлення залежності впливу. Не реалізованими залишаються питання доступу та користування інформаційними ресурсами з можливістю їх аналітики для виконання завдань сфери громадського здоров'я населення України, у тому числі у питаннях збереження і покращення здоров'я громадян.

3. Проведений аналіз стану і тенденцій інформатизації країни та інформаційно-аналітичної діяльності установ системи громадського здоров'я (центри громадського здоров'я, центри контролю та профілактики хвороб, інформаційно-аналітичні центри медичної статистики, заклади охорони здоров'я, департаменти охорони здоров'я тощо) засвідчив, що в більшості установ не на відповідному рівні реалізована цілісна система інформаційно-аналітичних потоків як у межах галузі (сфери діяльності), так і між різними галузями та по відношенню до населення. Причиною такого стану подій є відсутність встановленого зв'язку між функціями, які покладено на певні структури, та необхідними для цього інформаційними ресурсами, технологіями й технічними засобами, а також відповідними повноваженнями. Різностямований характер мають також програми інформаційно-аналітичного розвитку галузей, що існують у різних формах (наприклад, охорони навколишнього природного середовища, електронної охорони здоров'я тощо). Однією з ключових причин такої ситуації є фактична відсутність системної, багаторівневої, нормативно підкріпленої, заснованої на певній ідеології та стратегії галузевої державної політики.

4. З дослідження історії розвитку і функціонування комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради, а також з загальної інформації про його сучасну роботу видно, що установа працює у напрямі

формування культури здоров'я у Дніпропетровській області, пройшла значний шлях існування з 1950 року від корпусу санітарної освіти і гігієни до Центру здоров'я і на сьогоднішній час до закладу сфери громадського здоров'я з інформаційно-аналітичною специфікою діяльності.

5. Надано характеристику видів і програм діяльності комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради. Аналіз переліку видів діяльності підприємства показав, що яскраво відстежується інформаційна, просвітницька, координаційна робота закладу. Визначено, що види та програми діяльності Дніпропетровського обласного інформаційно-аналітичного центру медичної статистики є необхідними для гармонійного розвитку сфери громадського здоров'я та забезпечення пропагування і навчання принципам ведення здорового способу життя населення.

6. Проведено аналіз показників громадського здоров'я у Дніпропетровській області та інформованості населення щодо ведення здорового способу життя. Встановлено, що не дивлячись на активну організаційну, просвітницьку та інформаційно-аналітичну роботу закладів громадського здоров'я, у тому числі комунального підприємства «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради, аналіз показників стану громадського здоров'я населення Дніпропетровської області у 2023 році показав, що необхідними є активізація роботи закладів громадського здоров'я, підвищення ефективності заходів із збереження та покращення здоров'я людей та посилення інформованості й обізнаності населення у питаннях ведення здорового способу життя та відповідального ставлення до власного здоров'я та здоров'я оточуючих.

7. Розроблено структуру системи інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я. Основними елементами інформаційно-аналітичної системи установ сфери громадського здоров'я повинні бути: бази даних необхідної інформації, система індикаторів стану здоров'я

населення, стану навколишнього середовища, системи обробки та аналізу даних у поєднанні їх між собою, зв'язку, передачі, захисту інформації, системи прогнозування зміни індикаторів сфери громадського здоров'я, бази типових управлінських рішень при певних обставинах. Запропонована структура системи інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я може стати прикладом модернізації галузі та запровадження інформаційно-аналітичної складової для ефективної взаємодії всіх ланцюгів і учасників системи громадського здоров'я.

8. Запропоновано заходи з розвитку інформаційно-аналітичної діяльності установ сфери громадського здоров'я. Пропонується здійснення розширення та реструктуризації діючої інфраструктури інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності закладів громадського здоров'я та охорони здоров'я. Наведено технічні та організаційні вимоги до системи інформаційно-аналітичної діяльності. Акцентовано увагу на заходах, що потребують свого виконання в означений період для удосконалення діяльності досліджуваного підприємства на 2024 рік, виходячи з переліку його завдань. Встановлено, що кожен із перелічених заходів потребує здійснення інформаційно-аналітичної діяльності, яке доцільно реалізувати через використання автоматизованої системи. Запропоновано напрями нормативно-правового, апаратно-програмного, кадрового та інших видів забезпечення діяльності розробленої системи інформаційно-аналітичної діяльності. Встановлено, що саме комплексний, системний підхід та застосування сучасних механізмів і методів у інформаційно-аналітичній діяльності установ сфери громадського здоров'я нададуть необхідні можливості та створять додаткові переваги для ефективного управління цією сферою, у тому числі у питаннях щодо формування свідомого ставлення до здорового способу життя та ведення культури здоров'я як одного з головних факторів збереження здорової української нації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Автоматизована система моніторингу за якістю атмосферного повітря міста. URL: https://kr.gov.ua/ua/news/pg/240720113300946_n/.
2. Автоматизовані системи екологічного моніторингу. URL: https://ecomonitoring.hlr.ua/?gclid=CjwKCAjwy7CKBhBMEiwA0Eb7al0JgeRCJH216p_S77t3Avm9Z2atRg6OiT4ULouSwILx1ovqan92YRoCBPkQAvD_BwE.
3. Бенько М.М. Інформаційні системи і технології в бухгалтерському обліку: монографія. К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т. 2020. 336 с.
4. Бердник О.В., Антомонов М.Ю., Зайковська В.Ю., Серих Л.В. Інформаційні системи в галузі спостереження за станом здоров'я населення та аналізу впливу навколишнього середовища. URL: <http://www.health.gov.ua/publ/conf.nsf/d2ffb20b75bd2a6cc2256d8f0029469d/8a0e25032757e248c2256dc6004093cf?OpenDocument>.
5. Бондаренко А. Інформаційні технології як елемент взаємодії органів влади з громадськістю. URL: [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-01\(1\)/Bondarenko.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2009/2009-01(1)/Bondarenko.pdf).
6. Варенко В.М. Інформаційно-аналітична діяльність. К. Університет «Україна», 2019. 417 с.
7. Васюк Н. О. Модель інформаційно-аналітичного забезпечення публічної політики у сфері формування культури здоров'я населення. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. №3. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/3_2020/38.pdf.
8. Ганцюк Т. Д. Інформаційно-аналітичне забезпечення діяльності органів публічної влади в Україні: джерелознавчий аналіз дискурсного поля. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2018. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=1>.
9. Горовий В. М. Соціальні інформаційні комунікації, їх наповнення і ресурс / НАН України, Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського; наук. ред. Л. А. Дубровіна. К. 2020. 360 с.

10. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Козяр М. М. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті [за ред. член-кор. НАПН України Р. С. Гуревича]. Київ. 2012. 506 с.
11. Гуржій А. М., Овчарук О. В. Дискусійні аспекти інформаційно-комунікаційної компетентності: міжнародні підходи та українські перспективи. Інформаційні технології в освіті. 2013. Вип. 15. С. 38-43.
12. Дишко О. Л., Зубехіна Т. В., Павлишина Н. Б. Інформаційно-комунікаційні технології в організації електронного навчання бакалаврів (на прикладі спеціальностей «Туризм» та «Соціальна робота»). Інформаційні технології і засоби навчання. 2017, Том 59, №3. С. 76-86. URL: https://www.researchgate.net/publication/331469547_INFORMACIJO-KOMUNIKACIJNI_TEHNOLOGII_V_ORGANIZACII_ELEKTRONNOGO_NAVCANNA_BAKALAVRIV_NA_PRIKLADI_SPECIALNOSTEJ_TURIZM_T_A_SOCIALNA_ROBOTA.
13. Діяльність. Комунальне підприємство «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради. URL: <https://dniprophc.com.ua/pro-center/diyalnist/>.
14. Дніпропетровська область. Регіональні профілі громадського здоров'я. 2023. № 1. С. 73-76.
15. Екологічний моніторинг довкілля. URL: <https://mepr.gov.ua/content/ekologichniy-monitoring-dovkillya.html>.
16. Екологічний моніторинг. URL: https://ecomonitoring.hlr.ua/?gclid=CjwKCAjwy7CKBhBMEiwA0Eb7al0JgeRCJH216p_S77t3Avm9Z2atRg6OiT4ULouSwILx1ovqan92YRoCBPkQAvD_BwE.
17. Зарплати українських розробників — зима 2023. URL: <https://dou.ua/lenta/articles/salary-report-devs-winter-2023/>.
18. Захарова В.І., Філіпова Л.Я. Основи інформаційно-аналітичної діяльності. К. 2017. 336 с.

19. Інформаційне суспільство в Україні: глобальні виклики та національні можливості: аналіт. доп. К. НІСД. 2021. 64 с.
20. Інформаційні та комунікаційні технології навчання в системі загальної середньої освіти зарубіжних країн: навч.-метод. посіб. [Гриценчук О. О., Коневщинська О. Е., Кравчина О. Є., Лаврентьєва Г. П., Малицька І. Д., Овчарук О. В., Рождественська Д. Б., Сороко Н. В., Хитровська Ю. В., Іванова С.М., Шиненко М.А. За заг.ред. Овчарук О. В.]. К.: Педагогічна думка. 2012. 176 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/601/4/IKT_Navch_Zarub_dosvid1.pdf.
21. Історія закладу. Комунальне підприємство «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради. URL: <https://dniprophc.com.ua/pro-center/%D1%96stor%D1%96ya-zakladu/>.
22. Карпенко О. В. Формування правових засад сервісної діяльності органів державної влади в Україні: комунікативний аспект розвитку. Актуальні проблеми державного управління: Збірник наукових праць ОРІДУ, 2017. Вип. 4(56). С. 61-71.
23. Концепція розвитку електронної охорони здоров'я, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 28 грудня 2020 р. № 1671-р. URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/500068_735651.
24. Круп'як Л. Б. Організація діяльності державного службовця: Навчально-методичний комплекс з вивчення дисципліни. Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 173 с.
25. Ленкова О. О. Мороховець Г. Ю., Міщенко С. В. Формування інформаційно-комунікаційних компетенцій майбутніх лікарів на засадах використання комп'ютерних технологій у навчальному процесі. Актуальні проблеми сучасної медицини. 2015. Т. 15, Вип. 3(51). С. 264-269.
26. Лобач Н. В. Педагогічні умови формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх лікарів у освітньому середовищі вищого медичного навчального закладу [ред. кол.: В. В. Радул та ін.]. Наукові записки КДПУ. Кіровоград: КДПУ, 2015. Вип. 141. Ч. 1. С. 124-128.

27. Медична інформатика / за ред. В. Г. Кнігавка. Харків: ХНМУ. 2015. 288 с.
28. Медична інформатика : програма навч. дисц. для студ. вищ. навч. закл. III-IV рівнів акредит. України [уклад.: І.Є. Булах, Л.М. Артемчук, Т.І. Жегрій та ін.; каф. мед. інформатики та комп. технол. навч. Нац. мед. ун-ту ім. О. О. Богомольця]. Київ : Нац. мед. ун-ту ім. О.О. Богомольця, 2006. 17 с.
29. Муковський І.Т. Інформаційно-аналітична діяльність у міжнародних відносинах. К. Кондор. 2022. 224 с.
30. Овчарук О. В. Інформаційно-комунікаційна компетентність як предмет обговорення: міжнародні підходи. Комп'ютер у школі та сім'ї. 2013. № 7. С. 3-6.
31. Павлишина Н. Б. Аналіз сучасного стану застосування інформаційних технологій у професійній підготовці майбутніх соціальних працівників. Інформаційні технології і засоби навчання. 2015. Т. 46, № 2. С. 64-70.
32. Полька Н. С., Думанський В. Ю., Біткін С. В. та ін. Гігієнічна оцінка електромагнітного випромінювання, що створюється WI-FI засобами, та медико-профілактичні вимоги до їх використання в навчальному процесі загальноосвітніх закладів. Гігієна населених місць. 2015. №66. С. 132-141.
33. Помінова І.І. Сучасний стан розвитку інформаційно-комунікаційних технологій в Україні. URL: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/21570/1/t-k_23.04.21-55-56.pdf.
34. Пояснювальна записка до проєкту постанови Кабінету Міністрів України «Про забезпечення підготовки Національної доповіді про стан здоров'я населення та ефективність системи охорони здоров'я України». URL: http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache:A5mug6IkXuQJ:www.health.gov.ua/www.nsf/16a436f1b0cca21ec22571b300253d46/881875ba2ac04fddc22585b40020bcfb/%24FILE/_n0n20brg5sg2u01fi0nn0bqh068g0bro5to2vu1fh0nmgbpo5s02uu1f80nogbqg5s0_.docx+&cd=40&hl=ru&ct=clnk&gl=ua.

35. Пугач А.О. Сутність процесу інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної виконавчої влади в Україні. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2020. № 8. URL: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=165>.

36. Руденко М. В. Аналіз позицій України в глобальних індексах цифрової економіки. Економіка та держава. 2021. № 2. С. 11-18. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/2_2021/4.pdf.

37. Саєнко М. С., Мороховець Г. Ю. Використання інформаційно-комунікаційних технологій у майбутній професійній діяльності в процесі вивчення медичної інформатики. Вища школа. 2018. № 3 (180). С. 18-21. URL: http://repository.pdmu.edu.ua/bitstream/123456789/8258/1/Vukor_IKT_y_maybutniy_prof_diy.pdf.

38. Статистичні дані системи МОЗ. URL: <http://medstat.gov.ua/ukr/statdanMMXIX.html>.

39. Структура. Комунальне підприємство «Дніпропетровський обласний інформаційно-аналітичний центр медичної статистики» Дніпропетровської обласної ради. URL: <https://dniprophc.com.ua/pro-center/structura/>.

40. Трайнев В.А. Інформаційні комунікаційні технології. К.: Корпорація Дашков та Ко, 2015. 210 с.

41. Фоміних Н. Ю. Сутність поняття інформаційно-комунікаційні технології та їх значення на сучасному етапі модернізації освіти. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах : зб. наук. пр. / наук. ред. Сущенко Т. І. та ін. Запоріжжя, 2009. Вип. 5 (58). С. 396-400. URL: http://dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9084/1/ped905_77.pdf.]

42. Хоменко К. П. Формування професійної компетентності майбутніх лікарів. Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького держ. пед. ун-ту ім. Григорія Сковороди. Переяслав-Хмельницький, 2015. Вип. 36, Том II(62). Дод. 1. С. 321-330.

43. Швачич Г.Г., Толстой В.В., Петречук Л.М., Іващенко Ю.С., Гуляєва О.А., Соболєнко О.В. Сучасні інформаційно-комунікаційні технології. Дніпро: НМетАУ, 2017. 230 с. URL: https://nmetau.edu.ua/file/ikt_tutor.pdf.

44. Що таке Електронна охорона здоров'я? URL: <https://uozter.gov.ua/ua/681-reestr-zakladiv-oblasti-e-servisi>.

45. Measuring the Information Society Report 2012-2017. International Telecommunication Union (ITU). URL: https://www.itu.int/en/ITUUD/Statistics/Documents/publications/misr2017/MISR2017_Volume1.pdf.

ДОДАТКИ

Демонстраційний матеріал